

NEET -nuoren kohtaaminen poliisitoiminnassa

Opas nuorille tarjottavista palveluista poliisille Jyväskylässä

Aleksi Kriivarinmäki

5/2020

Tiivistelmä

Tekijä Aleksi Kriivarinmäki	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi NEET-nuoren kohtaaminen poliisitoiminnassa - Opas poliisille nuorille tarjottavista palveluista Jyväskylässä	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Markku Myllylä	Opinnäytetyön muoto Toiminnallinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyön tavoitteena on helpottaa nuorten aikuisten palveluihin ohjautumista Jyväskylässä. Opinnäytetyössä käsiteltiin NEET-nuoria, eli koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääneitä nuoria. Käsittelyyn otettiin nuorten syrjäytymisen rinnalla myös mielenterveysongelmat, nuorten itsetuhoisuus ja itsemurhat. Tässä opinnäytetyössä nuori -termillä viitataan nuorisolain määritelmään nuoresta henkilöstä, eli 18–29-vuotiaisiin. Alle 18-vuotiaat on rajattu opinnäytetyön ulkopuolelle.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jossa on kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Opinnäytetyössä kehittämisiongelmaa lähestytään SWOT-analyysin kautta sekä opinnäytetyön tarpeenkartoitushaastattelun avulla, jossa haastateltiin neljää vanhempaa konstaapelia Jyväskylän valvonta- ja hälytyssektorilta.</p> <p>Haastattelu toteutettiin strukturoidulla haastattelulomakkeella. Opinnäytetyön kehittämistyön tuloksena valmistui opas, joka on tarkoitus ottaa käyttöön Jyväskylän poliisiaseman valvonta- ja hälytyssektorilla. Oppaan tarkoituksena on lisätä valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevien poliisien käsitystä ja ymmärrystä nuorten aikuisten palveluista Jyväskylässä, minkä seurauksena nuorten aikuisten palveluun ohjautuminen helpottuisi.</p> <p>Lopputuotteena syntynyt opas toteutettiin haastateltavien toiveet huomioon ottaen. Lopuksi poliisit arvioivat lopputuotteena syntynyttä opasta käytettävyyden kannalta.</p>	
Sivumäärä 41+1	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Toukokuu 2020
<p>Avainsanat</p> <p>Nuoret aikuiset, poliisi, palveluohjaus.</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	5
3 NUORET YHTEISKUNNASSA	6
3.1 Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet ns. NEET-nuoret	6
3.2 Nuorten mielenterveysongelmat	8
3.2.1 Nuorten itsetuhoisuus ja itsemurhat	9
4 NUORET POLIISIN ASIAKKAINA	10
4.1 NEET -nuoren kohtaaminen	11
4.2 NEET-nuoren kohtaaminen tilanteen ollessa akuutti	11
5 LAINSÄÄDÄNTÖ.....	12
5.1 Poliisilaki	12
5.2 Hallintolaki sekä virka-apu	17
5.3 Mielenterveyslaki sekä virka-apu.....	18
5.4 Sekalaisilmoitus eli S-ilmoitus.....	18
6 NUORTEN MATALAN KYNNYKSEN PALVELUT JYVÄSKYLÄSÄ	22
6.1 J-nappi.....	22
6.2 Nuorisovastaanotto	22
6.3 Etsivä nuorisotyö	22
6.4 Ohjaamo Jyväskylä.....	23
6.5 Nuotti-valmennus	23
7 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN KEHITTÄMISPROSESSI. 24	
7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	24
7.2 Kehittämismalli SWOT-Analyysi	26
7.3 Suunnittelu	28
7.4 Haastatteluiden keskeiset tulokset.....	29
7.5 Toteutus	32
8 POHDINTA	35
LÄHTEET	37
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Päätin tehdä opinnäytetyönäni oppaan valvonta- ja hälytyssektorilla työskenteleville poliiseille nuorille tarjottavista palveluista Jyväskylässä. Idean tähän oppaaseen sain työharjoittelujaksoltani hälytys- ja valvontasektorilla (VHS), eli kansankielellä sanottuna kenttätöissä. Yllätyin henkilökohtaisesti VHS-jaksollani siitä, kuinka paljon nuoriin aikuisin kohdistuvia henkilön terveyteen tai suojaan liittyviä tehtäviä hätäkeskuksen kautta tuli. Monesti tällaisen tehtävän kohteena oleva nuori aikuinen oli vailla opiskelu- tai työpaikkaa eli niin sanottu *not in education, employment or training* -nuori (NEET). Monesti edellä mainituilla tehtävillä nuori voi henkisesti pahoin, sekä nuorella saattoi olla moniongelmainen tilanne päihteiden, talouden ja ystävyysuhteiden kanssa. Lisäksi havaitsin, että nuorilla oli useasti ongelmia suhteessaan huoltajaansa. Tällaisilla tehtävillä yleensä menestyttiin hyvin, kun jaksettiin vain tarpeeksi kauan kuunnella, keskustella sekä yrittää keksiä apua nuorelle, mutta panin merkille, että useammalla konstaapelilla ei ollut enää viimekäden tietoa siitä, mitä palveluita Jyväskylässä nuorelle aikuiselle on tarjolla.

Olin perehtynyt siviilielämäni kautta Jyväskylän tarjoamiin nuorten palveluihin ja huomasin, että minulla saattoi edellä kerrotuilla tehtävillä olla se viimeisin tieto tällaisista palveluista. Sainkin omalta harjoittelun ohjaajaltani VHS-osuudella positiivista palautetta tästä tietämyksestä. Tämän palautteen jälkeen lopullinen ajatus opinnäytetyöstä syntyi siitä, että oppaalle nuorten palveluista Jyväskylästä voisi olla kysyntää, ja sen toteuttaminen opinnäytetyön yhteydessä voisi olla oikeasti merkityksellistä.

Päätin toteuttaa opinnäytetyöni toiminnallisena kehittämistyypisenä työnä, jonka lopputuloksena syntyy palveluopas poliisille nuorten aikuisten palveluista Jyväskylässä. Oppaan kehittämisprosessissa suunnittelin hyödyntäväni kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmiä, mutta aivan aluksi pyrin lähestymään kehittämisiongelmaa strukturoidulla haastattelulomakkeella, johon pyysin neljää VHS-sektorilla toimivaa vanhempaa konstaapelia. Haasteltavat on pyritty valitsemaan siten, että joukossa olisi mahdollisimman monta eri-ikäistä sekä eripituisen virkauran tehnyttä haastateltavaa. Lopputuotteena syntyvä opas tulee jakoon Jyväskylässä VHS-sektorilla työskenteleville poliiseille.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena on aluksi kartoittaa, millaisena nuorten ongelmat näyttäytyvät poliisin kenttätössä ja miten poliisit kokevat NEET -nuorten ohjautumisen palveluiden piiriin. Samalla kartoitetaan myös millaisia työtehtäviä poliisi saa nimenomaan NEET-nuoriin liittyen. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda opas poliisityöhön, jonka avulla voidaan näitä yhteiskunnan ulkopuolelle jääneitä nuoria ohjata palveluiden piiriin, kun terveydenhuollollista tarvetta ei siinä hetkessä ole.

Oppaassa myös tullaan tuomaan esille se, kuinka tulee toimia akuutissa tilanteessa. Oppaan tarkoituksena ei ole poistaa tai korvata terveydenhuollon piiriin ohjautumista, jos nuoren tilanne sitä sillä hetkellä vaatii, vaan nimenomaan antaa nuorelle työkaluja tulevaisuuteen tähtäävään työskentelyyn ja avun hakemiseen.

Opinnäytetyössä tarkastelussa ja kohderyhmänä ovat nuorisolain mukaisesti 18–29 -vuotiaat nuoret. Alle 18-vuotiaisiin liittyvissä asioissa Jyväskylässä on Ankkuri-tiimi, joka tekee monialaista yhteistyötä poliisin, sosiaalityöntekijän ja nuorisotyöntekijän kanssa työryhmänä. Tällä hetkellä aikuisille suunnattua Ankkuritoimintaa ei Jyväskylässä ole. Mielenterveyden häiriöistä tarkempaan tarkasteluun työssä on otettu nuorten ahdistuneisuus ja itsetuhoisuus.

Opinnäytetyön tulisi olla käytännönläheinen, työelämläheinen ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava (Vilka & Airaksinen 2004, 9-11). Opinnäytetyössä on tärkeää olla tutkimuksellinen ote sekä kehittämisnäkökulma. Yleensä opinnäytetoissa pääpaino on joko tutkimuksessa tai kehittämisessä. Tutkimuspainotteisessa opinnäytetyössä haetaan empiirisellä tutkimusmenetelmällä vastausta tutkimuskysymykseen tai -ongelmaan ja tuloksena on tutkimus tai selvitys. Kehittämispainoisessa työssä kehitetään, toteutetaan ja arvioidaan uusia tuotteita, toimintatapoja tai palveluja. Yleensä kehittämistyön tuloksena syntyy tuote tai toiminnallinen tapahtuma. Opinnäytetyössä ei tarvitse kuitenkaan valita vain toista suuntausta, vaan näitä menetelmiä voidaan käyttää myös limittäin. (DIAK 2010, 32.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ohjeistaa käytännön toimintaa, opastaa, järjestää toimintaa tai järjeistää sitä. Toiminnallisen opinnäytetyön toteutus voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus, kuten esimerkiksi

perehdyttämisopas. Toteutustapa toiminnalliselle opinnäytetyölle voi olla esimerkiksi kansio, vihko, kirja, opas tai muu sellainen. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9-11.)

Opinnäytetyössäni kartoitin tutkimuksellisella haastattelumenetelmällä, millainen kokemus kenttätyössä työskentelevillä poliiseilla on nuorten ohjaamisesta palveluiden piiriin sekä millaista tietoa he haluaisivat asiasta lisää. Lisäksi lopputuotteen eli oppaan kehittäminen edellytti perehtymistä saatavilla oleviin palveluihin sekä aihepiirin lainsäädäntöön.

3 NUORET YHTEISKUNNASSA

Nuoruusikä on siirtymistä lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoreen aikuisuuteen ajatellaan tavallisesti liittyvän vastuu omasta elämästä, taloudellinen itsenäisyys, koulutuksen hankkiminen, työelämään siirtyminen ja parisuhteen hankkiminen. Tämän saavuttamiseen tarvitaan yksilön omia taitoja ja yhteiskunnan tukea. Vaadittavien taitojen kerryttäminen riippuu myös materiaalisista tekijöistä, kuten asuinpaikasta, vanhempien taloudellisesta tilanteesta, perheen koulutusasteesta sekä erilaisista nuorta ympäröivistä palveluista. Nuorten syrjäytymisen taustalla ovat usein lastensuojelutausta, koulutuksen keskeyttäminen, mielenterveys- ja päihdeongelmat, koulukiusaaminen, maahanmuuttajuus ja yksinäisyys. (Paananen 2019, 116.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan sitä, kuinka poliisi voi työssään helpottaa NEET-nuorten ohjautumusta palveluihin.

3.1 Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet ns. NEET-nuoret

Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneistä nuorista voidaan puhuttaessa käyttää myös NEET-käsitettä (*not in education, employment or training*). NEET-nuoret ovat 18–29 -vuotiaita erilaisissa elämäntilanteissa olevia nuoria. Heidät voidaan luokitella erilaisiin kategorioihin. On nuoria, jotka ovat työttömiä, työmarkkinoiden käytettävissä ja etsivät töitä. Osa on passiivisia nuoria, jotka eivät hakeudu työhön tai koulutukseen, vaikka heillä ei ole esteenä kyvyttömyyksiä tai muita esteitä. Tämän kategorian nuoret saattavat olla lannistuneita, ja heillä saattaa olla vaarallisia ja epäsosiaalisia elämäntapoja. On myös joukko nuoria, jotka eivät hakeudu työhön tai koulutukseen, vaan odottavat mahdollisuuksia, jotka parantaisivat nuoren taitoja ja asemaa. NEET-nuoriin kuuluu myös niitä, jotka ovat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella jonkin vamman tai sairauden vuoksi, tai hoitavat läheisiään. On myös heitä, jotka ovat vapaaehtoisesti työn ja koulutuksen ulkopuolella, matkustelevat, tekevät

vapaaehtoistyötä tai harjoittavat muuta mielekästä toimintaa, esimerkiksi musiikkia tai aktiivurheilua. (Hiilamo ym. 2017, 38.)

Vaikka NEET-termin käyttö nuorista puhuttaessa liittyy nuorten välivaiheeseen, ovat pitkä työttömyys ja kouluttautumattomuus osa-aiheuttajina syrjäytymiselle (Paananen ym. 2019, 115). Toisen asteen suorittamatta jättäneille nuorille usein kasaantuu hyvinvointiongelmia, kuten toimeentulon ja mielenterveyden ongelmia ja vaikeuksia. Heillä on suurempi riski koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämiseen. Nuorilla epävarmuus tulonlähteistä ja työllisyydestä saattavat estää nuoria saavuttamasta aikuisuuden tuntomerkkejä ja aiheuttaa lannistumista sekä pettymistä. Tällä voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia terveyteen ja rikollisuuteen. Koulutuksen ja työllisyyden ulkopuolelle joutuminen saattaa aiheuttaa ulkopuolelle jäämisen tunnetta ja heikentää sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 1-2, 7.)

Nuorista puhuttaessa syrjäytyminen kuvataan usein ulkopuolisuutena hyvinvointivaltiolle kuuluvista integraatiotehtävistä, kuten työelämästä ja koulutuksesta. Kasvatustieteen näkökulmasta syrjäytymistä voidaan kuvata syrjäytymisenä ns. normaalista kasvusta ja kehityksestä. Syrjäytyminen on kuitenkin monesta eri näkökulmasta katsottuna ongelmavyöhyte, jossa ongelmat kasautuvat ja pitkittyvät. Syrjäytymisen riskin tiedetään liittyvän nuoren aikaisempaan elämään. Lapsuuden perheen taloudellinen ahdinko sekä vanhempien kouluttautumattomuus lisäävät myös nuoren kouluttamattomuutta, rikollisuutta sekä mielenterveyspalveluiden ja toimeentulotuen käyttöä. (Paananen ym. 2019, 115.) NEET-nuorissa on useita erilaisia ryhmiä, mutta jokaisella on erilainen toimintakyky ja yksilölliset ominaisuudet. NEET-nuorilla voi olla psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia pulmia, joko pitkä- tai lyhytkestoisesti. Näiden nuorten työ ja toimintakyky saattaa olla alentunut tai rajoittunut. He saattavat olla ”hukassa” omassa elämässään, eivätkä välttämättä tiedä minne suuntautuisivat esimerkiksi koulutuksen suhteen. (Sandberg ym. 2018, 5–6.)

Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus on ollut laskusuhdanteista. Vuonna 2015 näiden nuorten osuus oli 15,1 % 20–24 -vuotiaiden keskuudessa. Vuonna 2018 vastaava osuus oli 11,8 % nuorista. Vuonna 2018 nuoria oli lukumäärällisesti noin 38 000. Vuoteen 2015 verrattuna vuoteen 2018 mennessä luku oli laskenut noin 14 000 henkilöä. Viimeisen viiden vuoden aikana 20-24 -vuotiaiden koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääneiden nuorten määrä on ollut laskusuhdanteinen, vaikkakin määrä on edelleen suuri. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 1–2.)

Syrjäytymisen mittaaminen on vaikeaa, eikä ole tiedossa kuinka paljon Suomessa on tällä hetkellä nuoria, joiden hyvinvoinnista on syytä olla huolissaan. Työttömyysastetta on usein käytetty kriisi-indikaattorina. Työttömyysaste ei kuitenkaan kuvaa kokonaisvaltaisesti syrjäytymistä, sillä se rajaa tarkastelun ulkopuolelle työvoiman ulkopuolella vapaaehtoisesti olevat henkilöt, vaikka heillä syrjäytymisriski on työttömiä korkeampi. Osa työelämän ulkopuolella olevista on kuitenkin vapaaehtoisesti työn ja koulutuksen ulkopuolella, matkustelevat, tekevät vapaaehtoistyötä tai harjoittavat muuta mielekästä toimintaa, esimerkiksi musiikkia tai aktiiviurheilua (Hiilamo ym. 2017, 38). Mielenterveyden ongelmat ja varsinkin mielialahäiriöt lisääntyvät, mitä enemmän NEET-vuotia nuorelle on kertynyt. Nuoret, joilla NEET-vuotia oli kertynyt yli 6, oli 18 prosentilla diagnosoitu mielialahäiriö ja 14 prosentilla ahdistuneisuushäiriö THL:n hoitoilmoitusrekisterin perusteella. (Gissler ym, 2016.)

Nuorisotutkimusseuran toteuttama ja etsivien nuorisotyöntekijöiden toteuttamassa tutkimuksessa selvisi, että nuorisobarometrin nuorten perusjoukkoon verrattuna NEET-nuorilla ilmeni enemmän epäluottamusta yhteiskuntaa kohtaan. He sijoittivat itsensä yhteiskunnan laitamille, kokivat yksinäisyyttä ja olivat vaarassa syrjäytyä. NEET-nuoret voivat monella elämän osa-alueella huonommin kuin muut nuoret. Promec-hankkeen tutkimuksessa, jossa kohderyhmänä olivat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleet nuoret aikuiset, kokivat he sosiaalisten suhteiden heikkoutta ja yksinäisyyttä. (Simonen 2019, 11.)

3.2 Nuorten mielenterveysongelmat

Nuorten mielenterveysongelmat ovat yleisiä ja lähes 20–25 prosenttia nuorista sairastaa jotakin mielenterveyden häiriötä. Mielenterveyden ongelmat ovat yleisimpiä nuorten aikuisten sairauksia. Nuorten mielenterveysongelmista yleisimpiä ovat mieliala-, ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt. Mielenterveyden haasteet ovat yleisimpiä naisilla kuin miehillä. (THL 2019.)

Nuorten sairastamissa mielenterveyden häiriöissä saattaa nuorella esiintyä samanaikaisesti päällekkäin monia eri häiriöitä. Lähes puolella jotakin mielenterveyden häiriötä sairastavilla nuorilla on kaksi tai useampia häiriöitä samanaikaisesti. Yleistä on, että esimerkiksi masennuksesta kärsivällä nuorella on jokin ahdistuneisuushäiriö, tai että käytöshäiriöstä kärsivällä nuorella on samanaikaisesti myös päihdeongelmia. Mielenterveyden häiriön oireet vaikuttavat usein myös nuoren muuhun elämään. Haitat voivat liittyä esimerkiksi koulussa

olemiseen, jolloin poissaoloja voi kertyä runsaasti tai suoritustaso voi laskea. Ihmissuhteissa voi olla myös ongelmia, jotka voivat näyttäytyä nuoren vetäytymisenä, aggressiivisuutena tai riitelynä. (Marttunen & Karlsson 2013, 10-11.)

Jyväskylässä etsivässä nuorisotyössä sekä ohjaamon toiminnassa asiakaskunnan mielenterveysongelmista näkyvimmit ovat eritasoiset masennusoireet sekä ahdistuneisuus. Toisinaan nuoret eivät ole kuitenkaan saaneet oireisiinsa diagnoosia. Ohjaamo Jyväskylän toiminnassa näkyvät myös nuorten jännittämisen tuomat haasteet sekä nuorten yleinen jaksaminen. (Räisänen, 2020 & Jousmäki 2020.)

3.2.1 Nuorten itsetuhoisuus ja itsemurhat

Itsetuhoisuus ilmenee ajatuksina ja toimintana, jotka kohdistuvat itseen ja uhkaavat nuoren omaa terveyttä. Itsetuhoisuus voi olla suoraa tai epäsuoraa. Epäsuorassa itsetuhoisuudessa nuori saattaa ottaa riskejä elämän ja kuoleman välillä, mutta hänellä ei kuitenkaan ole tietoista päämäärää itsensä vahingoittamiselle tai kuoleman halulle. Riskien ottaminen liikenteessä, runsas alkoholinkäyttö, fyysisten sairauksien laiminlyönti sekä terveyden kohtuuton rasittaminen ovat epäsuoran itsetuhoisuuden tunnuspiirteitä. Itsemurha-ajatuksset, puheet itsemurhasta tai itsemurhan teko ovat suoraa itsetuhoisuutta. (Mielenterveystalo 2020.)

Suora itsetuhoisuus nähdään itsensä tarkoituksellisenä satuttamisena, esimerkiksi viiltelynä tai itsensä polttamisena. Epäsuorassa itsetuhoisuudessa tyypillistä on sen pitkäkestoisuus ja siitä saatu mielihyvä. Itsetuhoisen käyttäytymisen hoidossa ennaltaehkäisevyys ja varhainen puuttuminen ja itsetuhoisuuden tunnistaminen ovat keskiössä. Itsetuhoisen käytöksen havaitseminen ja tunnistaminen on vaikeaa, sillä arkielämään kuuluu jonkin tason riskien ottaminen ja näin ollen varsinkin epäsuoran itsetuhoisuuden havaitseminen saattaa olla hankalaa. (Mertanen & Sipola 2018, 8.)

Miettisen (2012) tekemän tutkimuksen mukaan itsetuhoisuus ilmenee tekoina ja ajatuksina. Tutkimukseen osallistui itsetuhoisesti käyttäytyviä ihmisiä 13 ikävuodesta ylöspäin. Itsetuhoisuuteen liittyy vahvasti kuoleman kanssa leikittely, päihteiden käyttö, ja itsetuhoiset fantasiat. Kuoleman kanssa leikittely näkyy kuolemaa tavoittelevina tekoina, esimerkiksi lääkkeiden yliannostuksena ja riskien tarkoituksenmukaisena ottamisena. Päihteiden käyttö näkyy alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttönä, huumausaineiden käyttämisenä tai liiallisena alkoholin käyttämisenä. (Miettinen 2012, 18-21.)

Nuorten itsetuhoisuuden syitä tarkastellessa saattavat haasteet liittyä nuoreen itseensä ja hänen kokemuksiinsa. Nuorilla saattaa olla mielenterveydellisiä ongelmia, masennusta tai ahdistuneisuutta. Nuorilla saattaa olla myös negatiivinen minäkuva ja nuori kokee itsensä merkityksettömäksi tai riittämättömäksi suhteessa toisiin ihmisiin. Itsensä vahingoittaminen voi olla myös keino paeta jotain tai selviytyä. Toisinaan nuoret saattavat myös hakea huomiota itsensä vahingoittamisella sekä muuttamalla psyykkistä kipua fyysiseksi. Jollakin tasolla nuoret saattavat myös olla riippuvaisia itsensä satuttamiseen ja saavat vahingoittamisesta mielihyvää. (Miettinen 2012, 22.)

Usein nuorten itsemurhayrityksen taustalla ovat mielenterveyden ongelmat, esimerkiksi kaksisuuntainen mielialahäiriö, masennus, skitsofrenia sekä päihdeongelmat. Kielteiset elämäntapahtumat nykypäivässä tai historiassa, persoonan epävakaus, impulsiivisuus ja psyykinen toivottomuus saattavat olla joissain tapauksissa liitetty itsemurhayrityksiin tai itsemurhan toteuttamiseen. Runsas päihtymystila saattaa madaltaa itsemurhakynnystä. Itsemurhien sekä mielenterveyden häiriöiden esiintyvyydessä on havaittu jonkin asteisia yhtäläisyyksiä sosioekonomisessa asemassa. Matala koulutustaso, työntekijäasema, pienituloisuus ja työttömyys vaikuttavat itsemurhariskiin. Sosiaaliluokka, koulutustaso ja kotitalouden tulot ovat kytköksissä itsemurhariskiin. Pitkäaikaistyöttömien itsemurhariski on kolminkertainen verrattuna työllisiin. (Wahlbeck 2020 & Käypä hoito, 2020.)

Itsemurhaa yrittävä ei välttämättä halua kuolla, vaan päästä pois ahdistavasta tilanteesta tai olost. Heiskanen (2007) esittää kirjassaan kysymyksen: onko yhteisöllisyyden väheneminen, yhteiskunnan koventunut ilmapiiri ja yksilöllistytvä ajattelutapa taustalla itsemurhien tapahtumiseen. Nuori saattaa ajatella, että elämänhallinnan täytyisi olla omissa käsissä ja asioista olisi selviydyttävä yksin. Itsemurhan voi siis nähdä täydellisenä elämänhallinnan menetyksenä tai viimeisenä keinona saada elämä hallintaan. (Heiskanen 2007, 14-15.)

4 NUORET POLIISIN ASIAKKAINA

Poliisiammattikorkeakoulun työharjoittelujaksolla pääsin huomaamaan valvonta- ja hälytyssektorilla (VHS) työskennellessäni sen, kuinka paljon poliisi kohtaa nuoria aikuisia tehtävillään. Henkilökohtaisesti olin nuorten aikuisten kanssa tekemisissä lähes päivittäin ja heihin liittyvien tehtävien kirjo oli laaja. Poliisin pitäisi pystyä panostamaan nuorten aikuisten kohtaamiseen, koska sillä on paljon vaikutusta nuorten tulevaisuuteen. Poliisilaitoksilla on omat

ennalta estävän työn (EET) ryhmänsä, mutta oman kokemukseni mukaan monesti tavallinen kenttäpartio on ensikosketuksessa nuorten kanssa. Poliisissa EET:n päätoimintalinjoina ovat ennalta estävän poliisityön eri muodot, muun muassa näkyvä turvallisuuden valvonta, netti-poliisitoiminta ja oppilaitosyhteistyö sekä yksilöiden syrjäytymisen ja siitä johtuvan väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy (Asiaa ennalta estävästä toiminnasta toreilla ja turuilla. 2015).

4.1 NEET -nuoren kohtaaminen

Viranomaisista erityisesti poliisit, sosiaalihuolto ja nuorisotyö näkevät työssään eri ikäisiä nuoria, joiden tekemien rikosten laatu vaihtelee ja jotka ovat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Tämä tarkoittaa, että rikoksiin vastaamisessa tarvitaan sekä kevyttä puuttumista, peruspalveluja että räätälöityä erityistason hoitoa ja tukea. (Haikkola & Hästbacka, 2019.) Poliisin kohdatessa NEET-nuoren tulee jokaisen poliisin omalla virkavastuullaan suorittaa tehtävällä tarvittavat ja tarkoituksenmukaiset toimenpiteet. Tämä tarkoittaa sitä, että silloinkin kun tilanne ei ole akuutti, poliisin tulisi varata tehtävälle riittävästi aikaa, vaikka tämä saattaa olla hankalaa, koska poliisilla on käytössä rajalliset resurssit. NEET-nuoriin liittyvillä tehtävillä pitäisi jaksaa kartoittaa kokonaistilannetta- sekä kuvaa senhetkisestä tapahtumasta sekä NEET-nuoren elämäntilanteesta. Jos tilanne ei ole akuutti, voidaan pelkästään jo pitkän kaavan puhuttamisella NEET-nuoreen luoda hyvän keskusteluyhteyden ja tätä kautta ohjata nuorta heille tarjolla oleviin tukipalveluihin. Tällä tavalla nuori voitaisiin mahdollisesti saada palveluiden piiriin.

Poliisin pitää miettiä tarkkaan oma käyttäytymisensä ja valita sanansa tarkasti, koska tällä voi olla vaikutusta pitkälle tulevaisuuteen. Lapsuuden sekä nuoruuden kokemukset poliisista luovat pohjan nuoren asenteille poliisia kohtaan myös aikuisena. Jos poliisi kohtaa nuoria vain kielteisissä merkeissä sekä tilanteissa, jotka ovat nuoren kannalta epämiellyttäviä sekä kielteisiä, voi tämä synnyttää epäluottamusta ja negatiivista suhtautumista poliisiin. Poliisin tulee myös ymmärtää nuorten kieltä säilyttäen samalla poliisin rooli ja asema. (Sisäministeriö 2018, 17.)

4.2 NEET-nuoren kohtaaminen tilanteen ollessa akuutti

Akuuteissa tapauksissa, joissa NEET-nuori on itsetuhoinen tai muun välittömän avun tarpeessa, tulee jokaisen poliisimiehen omalla virkavastuullaan harkita tilanteeseen sopivin

toimenpide. Tämä tarkoittaa sitä, että jos esimerkiksi NEET-nuori on vaaraksi itselleen tai ympäristölleen, tulee poliisimiehen harkita henkilön kiinniottamista henkilön suojaamiseksi poliisilain 2 luvun 2§ nojalla taikka rikoksilta ja häiriöltä suojaamiseksi poliisilain 2 luvun 10 § perusteella.

Jos taas NEET-nuori on muun kuin poliisin palveluiden tarpeessa, tulee poliisimiehen harkita terveydenhuollon ammattilaisten apua. NEET-nuoren ollessa itsetuhoinen on hän silloin vailla lääkärin palveluita, ei poliisin. Tähän tilanteeseen taas omat vaikeutensa aiheuttaa se, jos NEET-nuori on päihtynyt, mikä vaikeuttaa mahdollisesti hoitoon pääsyä tai aiheuttaa sen, että nuori joudutaan ottamaan kiinni poliisilakiperusteisesti. Joka tapauksessa jokaisen poliisimiehen tulee lopuksi harkita tilanteen kokonaiskuva omalla virkavastuullaan ja sovitaa toimenpiteet siihen. Poliisimiehen pitää tarvittaessa konsultoida asiasta omaa esimiestään tai lääkäriä. Monesti itsetuhoisuuteen liittyvät tehtävät välitetään hätäkeskuksesta poliisille sen takia, koska ensihoitajat eivät ole virkamiehiä (Virkamieslaki 1994/750), joten heillä täten ole oikeutta puuttua perusoikeuksiin, joista säädetään perustuslaissa (1999/731).

5 LAINSÄÄDÄNTÖ

Poliisin työtä säätelevät toisaalta virkavelvollisuus ja erilaisten lakien määräämät toimenpiteet. Poliisilaki, hallintolaki, sosiaalihuoltolaki, mielenterveyslaki ja nuorisolaki määrittelevät poliisin toimintaa sekä palveluiden ääreen ohjaamista valvonta- ja hälytyssektorityössä. Poliisilla on myös mahdollisuus kirjoittaa NEET-nuoren kohtaamisesta poliisitehtävällä S-ilmoitus. NEET-nuorien osalta poliisin toimintaa koskettaa sekä ohjaa myös virka-apu.

5.1 Poliisilaki

Opinnäytetyössäni käsiteltävän aiheen kannalta **poliisilain** oleellimmat pykälät löytyvät poliisilain 1 luvun yleisistä säännöksistä sekä 2 luvun yleisistä toimivaltuuksista. Rikosten esitutkinnasta säädetään esitutkintalaissa (805/2011) ja rikosten esitutkinnassa käytettävistä pakkokeinoista pakkokeinolaissa (806/2011).

Hallituksen esityksessä 224/2010 kerrotaan, että poliisilakia on muutettu useaan otteeseen sen säätämisen jälkeen. Uudessa poliisilaissa poliisin toimivaltuuksia säännellään nykyistä täsmällisemmin ja kattavammin, toisaalta perus- ja ihmisoikeuksien suoja ja toisaalta

rikostorjunnan tarpeet huomioon ottaen. Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevaa sääntelyä on ollut tarkoitus nostaa asetustasolta lakitasolle.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti Poliisilain 872/2011 1. Luvun 1§ mukaan **poliisin tehtäviä** ovat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, rikosten ennalta estäminen, niiden paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Lisäksi poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi myös suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi (Poliisilaki 2011/872.)

Oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamista on pidettävä eräänlaisena yläkäsitteenä. Oikeus- ja yhteiskuntajärjestykseen sisältyy niin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen kuin rikoksiin liittyvät toimenpiteetkin. Toisin sanottuna turvaaminen-termi kattaa ainakin valtaosan poliisin tarkemmin määritellyistä tehtävistä. Vastaavasti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen on ollut pitkään poliisin tehtäväkuvauksen keskeisin peruskäsite. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden merkityssisältöä on yksiselitteisesti vaikea täsmentää, käsitteen ollessa sisällöltään laaja ja osaksi tämänkin takia osin jäsentymätön. (Rantaeskola ym. 2014, 21.)

Poliisilain 1 luvun 2 § mukaisesti poliisin on virkaa toimittaessaan **kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia** sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista (Poliisilaki 2011/872). Aiemman poliisilain (493/1995) säätämisen jälkeen perus- ja ihmisoikeusnäkökulma on korostunut poliisin toiminnassa entisestään. Poliisille annetaan poliisilaissa sellaisia toimivaltuuksia, joilla voidaan tuntuvastikin puuttua toimenpiteen kohteena olevan henkilön ruumiilliseen koskemattomuuteen tai vapauteen (Rantaeskola ym. 2014, 25.)

Poliisilain 1 luvun 3§ **suhteellisuusperiaate** tarkoittaa sitä, että käytettävien keinojen ja niiden aiheuttamien haittojen tulee olla järkevässä suhteessa tavoiteltuun päämäärään eli tavoitteen ja siihen käytettävien keinojen tulee olla tasapainossa keskenään. Vastaavasti esitutkinnassa periaate tarkoittaa sitä, että esitutkintatoimenpiteen ja siitä aiheutuvan henkilön

oikeuksiin puuttumisen tulee olla puolustettavia suhteessa selvitettävään rikokseen, selvitetävän asian selvittämistarpeeseen sekä toimenpiteen kohteena olevan henkilön ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin ja muihin asiaan vaikuttaviin seikkoihin nähden. (Poliisilaki 2011/872.) Sakkorikosten esitutkinnassa ei yleensä tule ryhtyä henkilön vapautta rajoittaviin tai kotirauhansuojaan liittyviin toimenpiteisiin. Suhteellisuusperiaate on otettava rajoittavana tekijänä huomioon harkittaessa poliisitoimia, joilla puututaan henkilön oikeusasemaan tai oikeuksiin (Rantaeskola ym. 2014, 28.)

Poliisilain 1 luvun 4§ **vähimmän haitan periaate** täsmentää toimenpiteen tarpeellisuuden vaativuuden noudattamista. Ennen poliisilain uudistusta on puhuttu yleisesti tarpeellisuusperiaatteesta. Poliisin toimenpiteet on suoritettava puuttumatta kenenkään oikeuksiin enempää tai aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Toimenpiteen tarpeellisuus on arvioitava lähtökohtaisesti vain poliisille kuuluvien päämäärien saavuttamiseen nähden. (Rantaeskola ym. 2014, 31.)

Poliisilain 1 luvun 7§ **Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen** mukaan poliisin on virkatoimea suorittaessaan ilmoitettava henkilölle hänen vapauteensa kohdistuvan toimenpiteen peruste tai hänen edustajalleen niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Ellei laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta. (Poliisilaki. 2011/872.)

Poliisilain 2 luvussa säädetään **yleisistä toimivaltuuksista**. 2 luvussa olevia säännöksiä on luonnehdittu eräänlaisiksi järjestyspoliisitoiminnan keskeisiksi valtuussäännöksiksi. (HE 224/2010.) Poliisilain 2 luvun oleellimmat pykälät opinnäytetyöni kannalta ovat:

Poliisimiehellä on poliisilain 2 luvun 1 §:n mukaan yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa. Henkilön kieltäytyessä kertomasta henkilöllisyyttään, polisilla on oikeus selvittää hänen henkilöllisyytensä henkilötuntomerkkien perusteella. Jos henkilöllisyyden selvittäminen ei onnistu henkilötuntomerkkien perusteella, poliisilla on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka on päästettävä vapaaksi heti, kun tarvittavat tiedot on saatu, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottamisesta. (Poliisilaki. 2011/872.)

Poliisilain 2 luvun 2§:ssä säädetään henkilön kiinniottamisesta poliisilakiperusteisesti. Poliisilain 2 luvun 2§ Kiinniottaminen henkilön suojaamiseksi tarkoittaa sitä, että poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseksi henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, mikäli henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään, taikka vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin. Kiinni otetun on annettava poistua heti, kun kiinni ottamisen tarve on lakannut. (Poliisilaki 2011/872.)

10§ Rikoksilta ja häiriöiltä suojaaminen. Rikoksilta ja häiriöltä suojaamista koskeva säännös on erittäin keskeinen ja monikäyttöinen kotirauha-, kotihälytys- ja rikosten estämisen kannalta (Rantaeskola ym. 2014, 78). Poliisimiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että henkilö syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Tai mahdollisesti aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. (Poliisilaki 2011/872.)

6§ Sisäänpääsy vaara ja vahinkotilanteissa. Poliisimiehellä on oikeus päästä kotirauhan tai julkisrauhan suojaamaan tilaan, kulkuneuvoon tai muuhun paikkaan, jonne ei ole yleistä pääsyä. Poliisilla on lisäksi oikeus suorittaa siellä tarvittaessa etsintä, jos on perusteltua syytä olettaa, että henkeä, terveyttä tai henkilökohtaista vapautta vaarantava tai huomattava omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko on välittömästi uhkaamassa tai käynnissä. Lisäksi jos joku on jo tapahtuneen rikoksen tai onnettomuuden taikka muun vastaavan syyn vuoksi välittömän avun tarpeessa, taikka mahdollisessa etsinnässä löytyisi kuollut henkilö. Kiireellisissä tilanteissa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan pääseminen voidaan tehdä miehistöön kuuluvan poliisimiehen toimesta. Muissa kuin kiireellisissä tapauksissa sisäänpääsyedellyttää päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräystä. (Poliisilaki 2011/872.)

12§ Turvallisuustarkastus. Turvallisuustarkastuksen suorittaminen merkitsee puuttumista perustuslain (731/1999) 7 §:n 1 momentissa suojattuun henkilökohtaisen koskemattomuuteen. Tämä säännös antaa suojaa henkilöön kohdistuvia tarkastuksia ja pakolla suoritettavia toimenpiteitä vastaan. Tähän oikeuteen ei perustuslain (731/1999) 7 §:n 3 momentin mukaan

saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Säännös ei vielääkään oikeuteta tekemään ”ratsiatyypisiä” turvallisuustarkastuksia. Tarkastukselle *on aina oltava perusteltu syy*. Pelkkä kielteinen suhtautuminen poliisia kohtaan ei ole sellainen perusteltu syy, joka oikeuttaisi tekemään turvallisuustarkastuksen. Tämän lisäksi tulee olla jokin muu tarkastuksen tekemiseen oikeutettava peruste, esimerkiksi henkilön aikaisempi käyttäytyminen. (Rantaeskola ym. 2014, 80-91.)

Poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa. Tällä toimenpiteellä voidaan varmistaa se, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisensä taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi. (Poliisilaki 2011/872.)

17§ Voimakeinojen käyttö. Poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina (Poliisilaki 2011/872).

Voimakeinojen puolustettavuudessa on lähtökohtaisesti kyse tilanteeseen liittyvästä intressivertailusta. Voimakeinojen käytöstä johtuvien haittojen tulee olla kohtuullisessa ja oikeudenmukaisissa suhteissa lähtötilanteeseen. Puolustettavuudessa on eräällä tavalla kyse myös kohtuullisuudesta ja kohtuuttomien seurausten välttämisestä. Säännös ei määrittele virkatehtävää, johon voimakeinojen käyttäminen liittyy. Edellytyksenä on poliisimiehen toimivallan puitteissa tapahtuva virkatehtävän suorittaminen, jolloin voimankäytön oikeutuksen arviointi edellyttää sekä itse virkatehtävän arviointia että siihen liittyvän voimankäytön arviointia. Koko tarpeellisuus kriteeri määrittää sen, että voimakeinoja saa käyttää vasta, jos muut keinot, kuten kehotukset ja käskyt, eivät tehoa ja huomioimalla myös voimakeinojen käyttämiseen liittyvän ajallisen ulottuvuuden vastarinnan lakkaamiseen tai tilanteen hallintaan saamiseen. (Rantaeskola ym. 2014, s. 100-101.)

Edellä on avattu mielestäni opinnäytetyössäni käsiteltävän aiheen tärkeimmän poliisilain luvut sekä pykälät. Pykälä, jotka liittyvät mahdollisesti tällaiseen tehtävään on varmasti enemmänkin, mutta tässä on käsitelty mielestäni yleisimmät sekä tärkeimmät. Poliisi voi joutua nuoriin NEET-nuoriin kohdistuvilla tehtävillä käyttämään voimakeinoja, pääsemään asuntoon sisälle, suorittamaan turvallisuustarkastuksen kohdehenkilölle ja selvittämään tämän henkilöllisyyden. Tehtävä voi päättyä siihen, että itsetuhoinen nuori aikuinen otetaan kiinni henkilön suojaamiseksi tai rikokselta ja häiriöltä suojaamiseksi, jos siis nuori ei kykene huolehtimaan itsestään tai aiheuttaa käytöksellään häiriöitä tai on vaarana, että hän syyllistyy rikokseen. Tähän liittyy myös vahvasti se, mikä on poliisin tehtävä ja mikä ei. Lisäksi poliisin pitää kaikkia tehtäviä hoitaa siten, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat ja että kaikki tehtävällä tehdyt toimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia sekä vähimmän haitan periaatetta noudattavia. Kohdehenkilölle on tehtävällä aina ilmoitettava toimenpitein perusteista, eli siis miksi poliisi tekee kohdehenkilölle mitään toimenpiteitä.

5.2 Hallintolaki sekä virka-apu

Hallintolain tarkoituksena on edistää sekä toteuttaa hyvää hallintoa ja oikeusturvaa hallintoasioissa. Hallintolain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua sekä tulokellisuutta. Hallintolakia sovelletaan muun muassa valtion viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa ja itsenäisissä julkisoikeudellisessa laitoksessa.

Hallintolain 2 luvussa on kirjattu hyvän hallinnon perusteista, jossa mainitaan, että viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien tulee olla puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Viranomaisten toimien tulee suojata oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Hallintolain 2 luvun 9§ säädetään myös hyvän kielenkäytön vaatimuksesta. Tämä tarkoittaa sitä, että viranomaisen on virkatoimessa käytettäväasiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Hallintolain 2. luvussa säädetään myös viranomaisten yhteistyöstä. Viranomaisen on toimivaltaansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä tehtävien hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen (Hallintolaki 6.6.2003/434).

5.3 Mielenterveyslaki sekä virka-apu

Virka-avulla tarkoitetaan viranomaisen toiselle viranomaiselle tai yksityiselle taholle antamaa apua, jossa virka-apua antava viranomainen käyttää omia toimivaltuuksiaan mahdollistaakseen toisen viranomaisen toimenpiteen toteuttamisen, tai antaakseen yksityiselle mahdollisuuden käyttää hänelle kuuluvaa oikeuttaan. Näin toimittuna virka-apua antava viranomainen mahdollistaa omalla virka-aputoimellaan toisen viranomaisen toiminnan tai yksityisen oikeuden toteutumisen. Poliisi voi antaa virka-apua viranomaiselle tai yksityiselle taholle vain, jos siitä on erikseen säädetty. Virka-apua voidaan antaa vain silloin, kun toimivaltaisen viranomaisen virkatoimen tai muun laillisen oikeuden toteuttaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä. Poliisin antaman virka-avun yleisenä edellytyksenä on, että virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta poliisille säädettyjen muiden tehtävien suorittamista, ellei virka-aputehtävä muuta edellytä (Poliisihallituksen ohje, 1. POL-2016-9560.)

Virka-apu koskettaa poliisia NEET-nuoren osalta muun muassa siten, että poliisi voi joutua antamaan virka-apua terveydenhuollolle NEET-nuoren hoitoon saattamisessa taikka turvaamaan esimerkiksi NEET-nuoren ambulanssikyydin. Tästä säädetään mielenterveyslain 5 luvun 30§ poliisin toimintavelvollisuudesta sekä 31§ poliisin virka-avusta.

30§ Poliisin toimintavelvollisuus. Tavatessaan henkilön, joka todennäköisesti voidaan määrätä hoitoon hänen tahdostaan riippumatta, tai saatuaan tietää tällaisesta henkilöstä, poliisin on ilmoitettava asiasta terveyskeskukseen. Erittäin kiireellisessä tapauksessa poliisi on velvollinen toimittamaan hänet heti terveyskeskukseen tutkittavaksi. Mielenterveyslaissa (1990/1116) todetaan: ”Poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa, jos terveyskeskukseen tai sairaanhoitopiiriin virkasuhteinen lääkäri katsoo, että henkilön toimittamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan ammatikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muukin saattaja kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähete tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi.”

5.4 Sekalaisilmoitus eli S-ilmoitus

S-ilmoitus kirjataan muun muassa virka-apu-, ulkomaalais- sekä poliisitutkinta-asioista. Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi säädettyä tutkintaa kuin rikoksen takia toimitettavaa esitutkintaa. Mikäli S-ilmoituksen tutkinnassa ilmenee sellaisia seikkoja,

joiden perusteella on syytä epäillä rikosta, tehdään S-ilmoitukseen tutkinnan päätös poliisi-asian tietojärjestelmässä. (Poliisihallitus, nro 2020/2013/5231.)

Esitutkintaviranomaisen toiminnan laillisuutta arvioivat valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat lukuisissa päätöksissään kiinnittäneet huomiota esitutkintaviranomaisen kirjaamisvelvollisuuteen. Heidän ratkaisukäytäntönsä ovat siten myös merkittävässä roolissa tulkittaessa lakia esitutkinnan kirjaamisvelvollisuuden näkökulmasta. Poliisimies voi jatkossakin harkintansa mukaan päättää, kirjaako asiasta R- vai S-ilmoituksen. R-ilmoitus kirjataan tapauksissa, joissa on syytä epäillä rikosta ja S-ilmoitus kaikissa muissa tapauksissa (Rantaeskola ym. 2014, 79-80.)

Kysyttäessä Jyväskylän toimintatapoja NEET-nuorten tapauksissa vanhempi konstaapeli Paavo Ryynänen (I-S PL, Ankkuri-tiimi) kertoi, että S-ilmoitus kirjataan heillä aina, kun nuoren kohtaamisesta on ollut hyötyä, tai kun nuoreen poliisi on kohdistanut nuoreen toimenpiteitä. Ryynänen sanoi, että S-ilmoitukseen heillä kirjataan muun muassa se, että kohdattu nuori on ohjattu etsivän nuorisotyön piiriin ja nuoren kanssa on keskusteltu tulevaisuudesta sekä siitä, miten rikollisuus saataisiin katkaistua. Lopuksi poliisiasiantietojärjestelmään (PATJA) tehdään tutkinnan päätös (TP) koodilla 08. Seuraavan kerran kun heillä toinen poliisimies on samaisen nuoren kanssa tekemisissä, voi hän poliisiasiantietojärjestelmästä nähdä, mistä nuoren kanssa on viimeksi keskusteltu. Ryynäsen mukaan edellä mainitulla tavalla toimittaessa vältetään päällekkäisen työn tekemistä.

S-ilmoitus olisi hyvä kirjoittaa, esimerkiksi *Muu tutkinta* -nimikkeellä. Tällä tavalla toimituna nuoren ei tarvitsisi kertoa samoja asioita monille poliisimiehille useaan kertaan. Poliisilla olisi aikaisempi tieto siitä, mistä nuoren kanssa on ollut puhe aikaisemmin. Esimerkiksi onko nuori mennyt palveluiden ääreen ja jos ei ole, niin miksi ei, ja jos hänet saataisiinkin tällä kertaa motivoitumaan hakeutumaan palveluiden ääreen. Kirjaamisen avulla voitaisiin henkilökohtaistaan apua nuorta kohtaan, eikä hän olisi vain yksi nuori muiden joukossa.

Ilmoitukseen voisi lyhyesti kuvata mitä on tapahtunut, kenen toimesta ja missä sekä milloin. Ilmoitukseen kannattaisi kirjoittaa se, onko NEET-nuorelle kerrottu ja tarjottu mahdollisia tukipalveluita ja onko tehtävän asianosaisena nuori ollut itse halukas tukipalveluiden piiriin. Nuorihan voi itse sanoa poliisille, että hän ei kykene itse ottamaan yhteyttä tukipalveluihin ja voi pyytää poliisia ottaman yhteyttä hänen puolestaan. Kun nuoresta päädytään kirjoittamaan S-ilmoitus, voidaan siihen kirjata nuoren terveystietoja, mutta se on merkittävä salassa pidettäväksi. Tämä vaikuttaa asiakirjan käsittelyyn. Terveystietojen julkisuudesta säädetään

Julkisuuslain 6 luvussa: ”Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä: asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta (Julkisuuslaki 6 luku § 24).”

Jos taas herää pienikin epäily siitä, että kyseisellä tehtävällä olisi mahdollisesti voinut tapahtua jotain rikokseen viittaavaa, mutta siitä ei ole varmuutta, olisi hyvä kirjoittaa S-ilmoitus nimikkeellä *esitutkintalain edellyttämä selvitys*. Tämä tarkoittaa esitutkintalaissa kirjattua 3 lukua 3§, esitutkinnan toimittamista: ”Esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Ennen esitutkinnan aloittamista esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvien osin tämän lain säännöksiä.”

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain 1 luvun 1§ mukaan lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta sekä vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta, turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Lain tarkoituksena on myös edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Lisäksi lain tarkoituksena on parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301.)

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301 §35 määrittelee myös poliisin ilmoitusvelvollisuudesta nuorten asioissa. Ilmoitusvelvolliset tahot ovat velvoitettuja toimimaan myös ilman asiakkaan suostumusta, jos henkilö olisi ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan,

terveydestään tai turvallisuudestaan (HE 2014/164.): ”Jos terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, sosiaalikuuraattori taikka sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoveranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.”

Nuorisolaki

Nuorisolain mukaan nuoria ovat alle 29-vuotiaat henkilöt. Nuorisolain tarkoituksena on edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Tavoitteena on myös tukea nuorten itsenäistymistä, kasvua sekä näihin liittyvien tietojen ja taitojen oppimista. Tavoitteiden toteutumisen lähtökohtina ovat muun muassa monialainen yhteistyö eri toimijoiden kanssa. (Nuorisolaki 216/1285 §1.) Nuorisolaki määrittelee myös ilmoitusvelvollisuudesta ja muulla viranomaisella tarkoitetaan muun muassa poliisia: ”Myös muu kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettu viranomainen ja Kansaneläkelaitos voivat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot, jos viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §: ”Jos näissä säännöksissä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on ottanut yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä ilmoitusta etsivälle nuorisotyölle.” (Nuorisolaki 2016/1285 §11.)

6 NUORTEN MATALAN KYNNYKSEN PALVELUT JYVÄSKYLÄSÄ

6.1 J-nappi

J-Nappi eli nuorten aikuisten palvelukeskus on osa Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityötä. J-Napin asiakkaita ovat 18-29 vuotiaat jyvaskyläläiset nuoret, jotka tarvitsevat sekä haluavat kiinnipitävää, välittävää sekä tiivistä ohjausta ja tukea. J-Nappi koostuu kolmesta sosiaalityöntekijästä, sosiaaliohjaajasta, psykologista sekä kahdesta psykiatrisesta sairaanhoitajasta. J-Nappi ottaa vastaan Jyväskylässä osoitteessa Hannikaisenkatu 11–13. J-Napin asiakkaaksi tullaan Hannikaisenkadun sosiaaliaseman kautta, jossa alkuarviointiinissä tehdään tilanteen alkukartoitus ja tarvittaessa ohjataan nuoret eteenpäin oman alueensa työntekijälle. (Jyväskylä.fi)

6.2 Nuorisovastaanotto

Jyväskylässä nuorisovastaanotto palvelee jyvaskyläisiä 13–22-vuotiaita nuoria sekä heidän läheisiään. Nuorisovastaanotto auttaa, jos on huolia esimerkiksi päihteistä, pelaamisesta, mielialasta ja ahdistuneisuudesta, nuorten ja vanhempien välisistä ristiriidoista, perheen kriisitilanteista ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista tai kaveri- ja seurustelusuhteista. Nuori pystyy ottamaan itse yhteyttä tai yhdessä läheisten kanssa tai vaikka muiden ammattilaisten ohjaamana. Nuorisovastaanotto työskentelee moniammatillisissa tiimeissä nuoren, hänen perheensä ja tarvittaessa myös nuoren muiden läheisten kanssa. Nuorisovastaanotto työskentelee tarvittaessa yhdessä niiden yhteistyökumppaneiden kanssa, joita nuoren tilanne tarvitsee. Nuorisovastaanotolla käyntien määrää ei ole rajattu, vaan asiakkuuden kesto riippuu nuoren tarpeesta. Nuorisovastaanotto toimii osoitteessa Sepänkatu 4 A, 2.kerros. (Jyväskylä.fi)

6.3 Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuoristyö toimii Jyväskylässä niin Jyväskylän kaupungin kuin Sovatek-säätiönkin kautta. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on ohjata ja tukea alle 29-vuotiaita nuoria työpalveluiden sekä koulutuksen piiriin. Etsivän nuorisotyön ohjaajat tapaavat nuoria sovitusta ja auttavat nuorta asioiden hoitamisessa sekä kulkevat tämän rinnalla, ja tekevät nuoren

kanssa asioita yhdessä. Etsivä nuorisotyö pyrkii olemaan myös tavoitettavissa. Etsivän nuorisotyön palvelu on maksutonta. Etsivän nuorisotyön arvot perustuvat muun muassa vapaaehtoisuuteen, luottamuksellisuuteen ja vastuullisuuteen. Etsivä nuorisotyö toimii Sovatek-säätiöllä osoitteessa Matarankatu 4 ja heidät tavoittaa sähköpostilla sekä puhelimitse ja jopa WhatsApp-sovelluksella. (Sovatek.fi)

Jyväskylän kaupungin tarjoama etsivä nuorisotyö tukee myös alle 29-vuotiaita nuoria selkiyttämään elämäntilannettaan ja tulevaisuudensuunnitelmiaan. Nuoren kannattaa ottaa yhteyttä muun muassa silloin, jos hän ei tiedä mistä saisi apua, kaipaisi tukea tämänhetkisessä elämäntilanteessaan tai tulevaisuudensuunnittelussa. Lisäksi, jos kotoa lähteminen ja asioiden hoitaminen tuntuu vaikealta tai nuori on ilman työ- tai opiskelupaikkaa tai etsii tekemistä arkeen tai jotain muuta palvelua. (Jyväskylä.fi.) Etsivän nuorisotyön piiriin nuoret hakeutuvat osittain itse oma-aloitteisesti, toisinaan vanhemmat ottavat yhteyttä, tai kaverit (Jousmäki 2020).

6.4 Ohjaamo Jyväskylä

Ohjaamot ovat kaikille alle 30 -vuotiaille nuorille tarkoitettuja matalan kynnyksen palvelupisteitä. Ohjaamoissa saa maksutonta tukea ja neuvontaa liittyen opiskeluun, työllistymiseen ja asumiseen sekä kaikkeen näiden väliltä. Vuoden 2018 lopussa Suomessa oli toiminnassa 60 ohjaamoa. Ohjaamon tarkoitus on koota yhteen eri paikallisia palveluita. Tavoitteena on, että nuoren palveluprosessi nopeutuu ja helpottuu, kun samasta paikasta on mahdollista tarjota monen eri palveluntuottajan palveluita. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019, 4.) Ohjaamossa työskentelee ammatinvalintapsykologeja, TE-asiantuntijoita, sosiaaliohjaajia, opinto-ohjaajia, uraohjaajia, nuoriso-ohjaajia ja koordinaattoreita. Ohjaamon sosiaalisesta mediasta Facebookista ja Instagramista voi tarkistaa, ketkä ovat tavattavissa. Ohjaamo Jyväskylä palvelee osoitteessa Gummeruksenkatu 6 ja se on avoinna ilman ajanvarausta maanantaista torstaihin kello 12-16 sekä perjantaina kello 10-14. Ohjaamo Jyväskylän tavoittaa puhelimitse soittamalla sekä WhatsApp-sovelluksella (Jyväskylä.fi).

6.5 Nuotti-valmennus

Kansaneläkelaitos on aloittanut vuonna 2018 uuden kokeilun kuntoutusselvitykseen pääsemiseksi. Selvitykseen hakeutumiseen ei enää tarvita lääkärin kirjoittamaa b-lausuntoa tai diagnoosia. Uudet palvelut ja niihin hakeutuminen on tarkoitettu nuorille, jotka eivät ole

opiskelemassa, työelämässä tai suorittamassa siviili- tai asepalvelusta. Kriteerinä palvelussa on nuoren heikentynyt toimintakyky, mutta tarkastellaan myös nuoren kokonaiselämäntilannetta. Nuorella voi olla vaikeuksia noudattaa normaalin työelämän ”sääntöjä”, jossa yöllä nukutaan ja päivällä työskennellään. Nuorilla saattaa olla myös omien asioidensa vastuullisessa hoitamisessa haasteita. Haasteet ihmissuhteissa ja sosiaalinen ympäristö voivat olla kuormittavia ja nuoren siirtyminen nuoruudesta aikuisuuteen ei ole sujunut ongelmitta. (Suoraniemi 2018.)

Nuoren ohjautuminen palvelun piiriin lähtee joko nuoren itsensä tai lähiverkoston yhteydenotosta Kelaan. Monesti nuori ohjautuu palvelun piiriin viranomaistahon kautta, esimerkiksi etsivän nuorisotyön, oppilaitoksen tai mielenterveyspalvelun kautta. Kela haastattelee nuoren, eikä täytettäviä lomakkeita tarvita. Kela hoitaa tarvittavien asiakirjojen ja lomakkeiden edelleen lähetyksestä palveluntuottajille ja näin ammatillinen kuntoutus voi alkaa. Palvelun tarkoituksena on mahdollistaa nuoren pääsy palvelun piiriin, ennen kuin ongelmat monimutkaistuvat. Nuorella voi olla ajatus ja kokemus opinnoissa epäonnistumiseen ja on tärkeää mahdollistaa nuorelle usko tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiinsa. (Suoraniemi 2018.)

Ammatillisessa kuntoutuksessa nuori määrittelee itse tavoitteet työskentelylle. Nuori voidaan ohjata lääkinälliseen kuntoutukseen, pohtia mahdollisia tukitoimia opiskeluun tai tehdä terapiasuosituksia. Solmuun menneitä raha-asioita voi myös hoitaa yhdessä työntekijän kanssa. (Suoraniemi 2018.)

7 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN KEHITTÄMISPROSESSI

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyössä ei ole tarkoituksena tuottaa uutta tietoa, vaan ennemminkin yhdistää olemassa olevaa tietoa hyödynnettävään muotoon. Opinnäytetyössäni hyödynnetään lineaarista kehittämisen mallia, joka etenee tavoitteen määrittelystä suunnitteluun, siitä toteutukseen ja lopulta arviointiin (kuvio 1.)

Kuvio 1. Kehittämisen lineaarinen malli (mukaillen Toikko & Rantanen 2009, 64.)

Kyseisessä kehittämisen mallissa projektille tai kehittämistoiminnalle määritellään tavoite, joka perustuu tarpeeseen, yksittäiseen ideaan tai esimerkiksi toimintaympäristön muutokseen. Tavoitteen määrittäminen on olennainen osa projektia ja koko projekti rakentuu sen varaan. Kehittämistyön suunnitteluvaiheessa tehdään kehittämissuunnitelma, josta tulisi ilmetä prosessin eteneminen ja konkreettista näyttöä, millä tavoin tullaan työssä etenemään. Suunnitelmassa on hyvä tulla esille tavoitteet, tiedonhankinnan menetelmät, dokumentoitavat sekä dokumenttien käsittely. Toteutusvaiheessa suunnitelma otetaan käyttöön ja toteutetaan konkreettisesti. Tässä vaiheessa prosessiin osallistuvat työskentelevät aktiivisesti kohti tavoitteita. (Salonen 2013, 18.) Viimeisessä kohdassa arvioidaan prosessia. Toiminnallinen opinnäytetyön prosessi on ajallisesti ennalta määritetty, joten sillä täytyy olla selkeä päätepiste. Kehittämistyön arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös jatkokehitysmahdollisuudet. (Toikko & Rantanen 2009, 65.)

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu raportista ja lopputuloksesta eli niin kutsutusta produktista. Toiminnallisen opinnäytetyön produkti tehdään käytettäväksi kohderyhmälle heidän toimintansa selkeyttämiseksi tai osallistuttamiseksi tapahtumaan (Vilkka & Airaksinen 2004, 38.) Omassa opinnäytetyössäni produktina toimii yksinkertainen opas nuorten aikuisten palveluista Jyväskylässä. Opinnäytetyöni lopputuotteen eli produktin kohderyhmänä ovat kentällä toimivat poliisit. Keräsin opinnäytetyötäni varten tietoa haastattelemalla neljää kentällä toimivaa vanhempaa konstaapelia. Tällä tavoin sain selville käsityksen siitä, mitä he tietävät nuorten palveluista Jyväskylästä, sekä voin perustella saaduilla haastatteluilla työni tarpeellisuutta. Haastatteluissa tuli ilmi muun muassa se, kuinka usein he tapaavat työtehtävissä haasteellisessa tilanteessa olevia nuoria aikuisia. Halusin, että opas toteutuu lyhyehkönä sekä yksinkertaisena, koska silloin sitä on todennäköisesti helpompi käyttää, eikä siinä ole liikaa asiaa.

7.2 Kehittämismalli SWOT-Analyysi

Päätin käyttää myös lähtötason kartoitukseen tarkoitettuna työkaluna SWOT-analyysiä opinnäytetyöni suunnittelussa, koska perehdyin poliisiammattikorkeakoulun harjoittelun lähiopiskelujaksolla siihen toiminnallisen opinnäytetyön oppitunnilla. Mielestäni se on sopivan yksinkertainen sekä selvän kuvan antava työkalu tarkentamaan kehittämisiongelmaa.

SWOT-analyysi on kätevä ja hyödyllinen työkalu toiminnan, hankkeiden ja projektien suunnittelussa. SWOT-analyysin kohteena voi olla vaikkapa toiminta koko laajuudessaan tai jonkin tuotteen tai palvelun asema ja kilpailukyky. SWOT-mallia voidaan käyttää myös ideointiin ja jatkokehittämiseen. SWOT-analyysi on nelikenttämenetelmä, jota käytetään strategian laatimisessa, sekä oppimisen tai ongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Sana SWOT tulee englanninkielisistä sanoista Strengths (vahvuudet), weaknesses (heikkoudet), opportunities (mahdollisuudet) ja threats (uhat). (Korander 2015, 39.)

Taulukko 1. SWOT-Analyysi.

Vahvuudet (S) Opas on helppo jakaa poliiseille Oppaan käyttötarkoitus on helppo kertoa kollegoille	Heikkoudet (W) Käyttäjä unohtaa oppaan olemassaolon Opas menee rikki helposti sekä voi sotkeentua tai kastua
Mahdollisuudet (O) Nuoret löytävät palvelut Poliisin ymmärrys palveluista kasvaa	Uhat (T) Muuttuvat palveluntarjoajat, opas voi vanheta yllättävän nopeasti.

Vahvuudet (Strenght=S)

Tarkastelin SWOT-analyysia käyttämällä opinnäytetyöni vahvuuksia. Mielestäni opinnäytetyöni vahvuutena on se, että tämän lopputuotteena tulee yksinkertaisen simppele opas, joka on jokaisen poliisin helppo Jyväskylän valvonta- ja hälytyssektorilla omaksua. Se on helppo jakaa jokaiselle sekä se on helppo kantaa mukana työhaalarin taskussa tai niin kutsutussa keikkalaukussa poliisiautossa. Tarpeen tullen opas on helppo kaivaa esiin ja tämän avulla kertoa NEET-nuorelle mahdollisista tarjottavista palveluista Jyväskylässä. Opinnäytetyönä tehtävä opas on myös malliltaan sellainen, että se on helppo kouluttaa kollegoille työpaikalla.

Heikkoudet (Weaknesses=W)

SWOT-analyysista olen heikkoutena nostanut esiin kaksi seikkaa. Mielestäni tehtävän oppaan heikkoutena on se, että konstaapeli unohtaa sen olemassa olon heti oppaan saatuaan. Eli vaikka jakaisin sen kollegalleni käteen, sekä perehdyttäisin hänet sen käyttöön, voi opas piakkoin päätyä taskun pohjalle eikä sitä muisteta käyttää asiaankuuluvilla tehtävillä. Toisena heikkoutena oppaassa on se, että se saattaa revetä, hajota, likaantua tai kastua siten, että tarpeen tullessa tehtävällä se ei ole enää käyttökelpoinen. Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että nämä kaksi heikkoutta osittain liittyvät toisiinsa. Konstaapelilla on mahdollisuus laittaa opas sellaiseen säilytykseen esimerkiksi keikkalaukkuunsa, ettei se pääse kastumaan tai pilaantumaan muutoin.

Mahdollisuudet (Opportunities=O)

Mahdollisuudeksi SWOT-analyysinielössäni olen ensimmäiseksi laittanut sen, että nuoret löytävät palvelut. Tämä tarkoittaa sitä, että nyt kun nuorten aikuisten palveluista on vihdoinkin tehty poliiseille opas Jyväskylään, tulee kollegoiden kautta kulkeutumaan tieto tarjottavista palveluista myös palvelujen kohderyhmälle. Kun poliisi ymmärtää tarjottavat palvelut ja osaa niistä kertoa NEET-nuorelle, tulee nuorikin löytämään helpommin palveluiden ääreen.

Poliisi pystyy myös jatkossa rohkaisemaan palveluiden ääreen pyrkimistä, koska niistä on oppaani kautta enemmän tietoa. Oppaan kautta myös poliisin ymmärrys sekä tietotaito tarjottavista palveluista kehittyy, joten opas on hyödyllinen sekä poliisille että NEET-nuorelle.

Uhat (Threats=T)

SWOT-analyysissä viimeisenä osiona ovat uhat. Opinnäytetyössäni tehtävän oppaan näkökulmasta suurimpana uhkana sille on vanheneminen. Tämä ei tarkoita oppaan fyysistä vanhenemista tai rapistumista, vaan sitä, että oppaassa ilmi tuotavat palvelut saattavat vaihtaa nimeänsä, niitä voi tulla lisää tai ne voivat lopettaa olemassaolonsa. Mielestäni tämä on ainut ja suurin uhka oppaan kannalta. Olen siinä käsityksessä, etteivät oppaassani kerrottavat palvelut ole niin kutsuttuja projektipalveluita vaan ihan vakituisesti tarjottavia. Jos oppaassa kerrottavat palvelut lopettavat toimintansa tai vaihtavat nimeä, tulee oppaasta äkkiä lähes hyödytön, jos siinä on ikään kuin vanhaa tietoa. Opas on kuitenkin helppo päivittää vastaamaan muuttunutta tilannetta.

7.3 Suunnittelu

Halusin tietää opinnäytetyöni avulla sen, onko mahdollista saada toimivaa opasta käytännön työelämään ja kuinka paljon todellisuudessa palveluita nuorille on tarjolla Jyväskylässä. Opinnäytetyön tekemisen edetessä tulinkin selville siitä, että nuorille huomattavan paljon palveluita tarjolla, jos niitä vain osaa etsiä tai tuoda esille. Oppaan alustava idea syntyi oman kokemukseni kautta ja tilanteista, joita nuoriin liittyvissä työtehtävissäni koin.

Opinnäytetyöni toteutui toiminnallisena opinnäytetyönä, jossa oli kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle, jota kutsutaan myös tutkimukselliseksi kehittämistyöksi. Kehittämistöitä on monenlaisia ja muutokseen voi päästä monilla erilaisilla tavoilla. Kehittämistutkimusta ei pidetä omana erillisenä tutkimusmenetelmänä, koska se on joukko eri tutkimusmenetelmiä. Kyseessä on monimenetelmä tutkimusote tai tutkimusstrategia. (Kananen 2015, 33.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on ajatus, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa on otettava kuitenkin huomioon se, että todellisuutta ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toistaan ja onkin mahdollista löytää monen suuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa, eli laadullisessa tutkimuksessa yritetään tutkimaan asiaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi Ym. 2014, 161.) Oppaan suunnittelun tukena tein myös sähköpostihaastattelun neljälle kenttätöyssä olevalle poliisille. Haastattelu toteutettiin strukturoidulla haastattelulomakkeella sähköpostitse. Nimensä mukaan haastattelu toteutuu lomakehaastattelussa lomaketta apuna käyttäen.

Kyselylomakkeessa kysymysten ja väitteiden muoto sekä esittämisyjärjestys on täysin määritetty. Itse haastattelu on kohtuullisen helppo toteuttaa sen jälkeen, kun kysymykset on saatu laadittua sekä järjesteltyä. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.)

Haastateltavilla on tarkoituksenmukaisesti jokaisella hiukan erilainen tausta poliisityöstä. Haastateltavan ikä ja työssäoloaika vaihteli, jotta saatiin totuudenmukainen näkemys siitä, minkälainen käsitys poliiseilla on nuorten ohjaamisesta palveluiden piiriin. Aikaisemman tutkimustiedon perusteella voi olla myös hankala selvittää, millaisia työtehtäviä poliisi kohtaa Jyväskylässä NEET-nuoriin liittyen. Strukturoidulla haastattelulomakkeella pyritään saamaan tähän vastaus, jotta tuleva opas voidaan kohdentaa juuri Jyväskylässä esiintyviin nuorten tarpeisiin ja heidän avukseen.

Opinnäytetyötä varten haastattelin neljää valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevää vanhaa konstaapelia. Haastateltaville lähetettiin kyselylomake (Liite 1.) sähköpostitse. Kyselyhaastatteluissa halusin saada mahdollisimman luotettavaa tietoa työntekijöiltä, joten valitsin haastateltaviksi sekä miehiä että naisia. Virkaikää haastateltavilla oli yhdestä vuodesta noin viiteentoista vuoteen. Haastateltavien ikäjakauma oli 25–40 vuoden väliltä.

7.4 Haastatteluiden keskeiset tulokset

Haastatteluista selvisi, että Jyväskylässä koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista nuorista työtehtäviä tulee paljon, viikonloppuisin enemmän verrattuna arkipäiviin. Työtehtävät liittyvät vaihdellen huumausaine-, väkivalta- sekä omaisuusrikoksiin. Haastatteluissa kartoitettiin myös millaisena nuorten mielenterveysongelmat näyttäytyvät nykyään verrattuna aikaisempaan. Joillakin haastateltavista oli niin vähän työkokemusta, ettei pystynyt tarkastelemaan pitkältä aikaväliltä. Osa kertoi kehityksen olleen noususuhdanteista, jopa räjähdysmäistä:

”Ainakin lukumäärällisesti näitä tehtäviä on nykyään huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin joitain vuosia sitten. Some ja erilaiset viestimet ovat tehneet omasta pahasta olostamme ilmoittamisen helpommaksi”

Nuorten mielenterveysongelmat

Nuorten mielenterveysongelmat näyttäytyvät poliisin kenttätöyssä itsetuhoisena käytöksenä, jossa nuori on saattanut laittaa sosiaaliseen mediaan tai kaverilleen itsetuhoista viestiä.

Näissä tilanteissa kaveri on huolestunut ja saattanut hälyttää apua. Nuorten mielenterveysongelmat näyttäytyvät myös todella huonona käyttäytymisenä sekä välinpitämättömyytenä poliiseja tai muita yhteiskunnan rakenteita kohtaan. Kysyttäessä haastateltavilta, miksi NEET-nuorilta tulee työtehtäviä poliisille, haastateltavat vastasivat, ettei nuoren omassa elämässä ole mitään suuntaa tai säännöllisyyttä ja he ovat syrjäytymisen vaarassa. Syrjäytynyt nuori ajautuu helposti päihteiden pariin, minkä takia heille aiheutuu entistä suurempia ongelmia elämässä toimeentulon ja yleisen jaksamisen kanssa. Tämän myötä nuori alkaa oirehtimaan ja ajautuu ennemmin tai myöhemmin poliisin asiakkaaksi. Monesti myös NEET-nuori ajautuu poliisitehtävän kohteeksi, kun hätäkeskuksesta ei ole mitään muuta sopivampaa viranomasta saatavilla.

NEET-nuoren kanssa poliisitehtävä voi tilanteesta sekä tehtävästä riippuen päättyä siten, että poliisi tarjoaa nuorelle keskusteluapua mieltä askarruttaviin asioihin sekä rohkaisemaan tiettyissä asioissa. Etenkin niin sanotun rajatapauksen kohdalla on todella tärkeää puuttua vaikeaan tilanteeseen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, oikeiden palveluiden ääreen ohjaaminen on todella tärkeää. Haasteltavista useampi sanoo, että poliisin kiinniottotiloihin viemistä pyritään välttämään. Haastateltavat kertoivat, että itsetuhoiset asiakkaat pyritään toimittamaan terveydenhuollon arvioitavaksi, mutta usein päihtymys estää hoitoon pääsyn.

”Monesti itsetuhoisen hoitoon hakeutuminen jää heidän omalle kontolleen, kun eivät kelpaa terveydenhuollolle saman tien.”

Poliisin kokemus nuorten palveluihin ohjaamisesta

Osalla haastateltavista oli jonkinlaista tietoa siitä, mihin he voisivat nuoria ohjata. Akuuteissa tilanteissa kriisikeskus Mobile nousi mahdolliseksi paikaksi, johon ohjata. Kriisikeskus Mobileen voi ottaa yhteyttä puhelimitse mihin vuorokauden aikaan tahansa. Haastateltavat kokivat haasteeksi palveluiden ääreen ohjaamisen iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin ei välttämättä ole kaikki palvelut ympäri vuorokauden saatavilla. Osa nosti esiin mahdollisuuden ohjata akuuteissa tilanteissa tapaamaan lääkäriä. Usein tällaisilla työtehtävillä on ensihoidon yksikkö mukana. Myös sosiaalitoimen tarjoamiin tukipalveluihin voitaisiin kokemuksen mukaan ohjata.

Palvelupolku mielenterveysasiakkaalle

Haastateltavat vastasivat kaikki yhtenäisesti siihen, kun heiltä kysyttiin, millainen on poliisin näkökulmasta tyypillinen ohjauspolku nuorelle mielenterveysasiakkaalle sekä miten

työskentely etenee paikalle saapumisen jälkeen ja kuinka se päättyy. Vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että asiakas toimitetaan terveydenhuollon pariin ja vastuu nuoresta siirtyy silloin pois poliisilta. Haastateltavista yksi mainitsi, että Jyväskylän keskussairaalassa on psykiatrian akuuttityöryhmä, joka yleensä ottaa henkilön hoitoonsa päiväaikaan. Haastateltavista yksi kiteytti asian seuraavasti:

”Lähtökohtaisesti ei poliisin tehtävä, mikäli asiaan ei liity rikosta, henkilö on silloin terveydenhuollon asiakas.”

Haastattelujen pohjalta voidaan myös todeta se, että opinnäytetyölleni ja sen lopputuotteena syntyvälle oppaalleni on todellakin tilausta ja tarvetta. Yksi haastateltavista vastasi kysymykseen ”Millaisiin palveluihin voisit ajatella nuorta ohjaavasi?” seuraavasti:

”En osaa mitään yksittäistä sanoa, mutta joku sellainen palvelu missä voisi saada apua eri elämäntilanteissa olevien ongelmiin ja haasteisiin. Joka tilanteeseen ei sairaalasta tai terveyskeskuksesta apua saa”

Yksi haastateltava vastasi kysymykseen ”Millä tavoin koet voitavasi ohjata NEET-nuorta eteenpäin tehtävällä? Olisiko mielestäsi mahdollista ohjata nuorta palveluiden ääreen, jos palvelut olisivat selvästi tiedossa?” näin:

”En ole edes ajatellut asiaa, koska minulla ei ole tietoa erilaisista palveluista. Tietenkin voisin yrittää ohjata heitä eri palveluiden piiriin, jos tietämystä olisi”

Haastatteluista voidaan vetää seuraavia havaintoja sekä johtopäätöksiä: Haastateltavat ovat yksimielisiä siitä, että nuoriin aikuisiin kohdistuvia tehtäviä tulee paljon. Osa haastateltavista sanoo, että tehtäviä nuoriin aikuisiin liittyen tulee viikoittain ja osan mielestä päivittäin. Nuoriin aikuisiin kohdistuvat tehtävät liittyvät yleensä itsetuhoisuuteen, huumausaineisiin, omaisuusrikoksiin, häiriökäyttäytymiseen sekä yleisesti päihtymykseen.

Suunnitteluvaiheessa kysyin puhelimesta Jyväskylässä toimivilta etsivän nuorisotyön työntekijältä Marita Räisäseltä sekä Ohjaamo Jyväskylän koordinaattorilta Marika Jousmäeltä, millaiset ovat heidän ajatuksensa ja tarve tämänkaltaiselle opinnäytetyölle. Samalla sain myös arvokasta tietoa nuorten tilanteesta Jyväskylässä ja kuinka se näyttäytyy kunkin organisaation työntekijöille. Kysyttäessä etsivän nuorisotyön sekä Ohjaamo Jyväskylän

työntekijöiltä, molempien ajatus oli, että nuorten tietoisuutta palveluista olisi hyvä lisätä ja poliisi voisi mahdollisesti yhdessä nuoren kanssa ottaa yhteyttä.

7.5 Toteutus

Aloitin tekemään opinnäytetyötäni poliisiammattikorkeakoulun työharjoittelun lähiopintojaksolla ja mielestäni opinnäytetyön tekemistä helpotti se, että sen tekemisen aloitti hyvissä ajoin. Opinnäytetyöni ”loppurutistus” osui suunnitellusti harjoittelun loppuvaiheelle, jonne olin laskenut aikaa käytettäväksi. Suomessa kuitenkin alkoi koronaviruksen takia poikkeusaika, joka sulki Suomesta lähes kaikki julkiset tilat sekä oppilaitokset. Lisäksi minut palkattiin työharjoittelun jälkeen harjoitteluyksikköni valvonta- ja hälytyssektorille nuoremman konstaapelin jatkopestiin. Tämä siis aiheutti sen haasteen, että opinnäytetyö piti saattaa loppuun työn ohella, tähän vuorotyö aiheutti myös omat hankaluutensa. Olin onneksi työharjoittelun lähijaksolla ottanut tarpeeksi opinnäytetyöhöni liittyviä kirjoja mukaan, joten pystyin saattamaan opinnäytetyöni loppuun kotona etänä.

AIKATAULU	KEHITTÄMIS- TYÖ	TOIMIJAT	MENETELMÄT	TUOTETUT MATERIAALIT
Helmikuu 2020	Kehittämistyön aiheen valinta			
Helmikuu 2020	Aiheen rajausta, lähdekirjallisuuden kartoittaminen			
Maaliskuu 2020	Opinnäytetyön tarpeen kartoitus	Kenttätyössä työskentelevät poliisit	Sähköpostihaastattelu	Kysely
Huhtikuu 2020	Tukipalveluiden kartoittaminen	Ohjaamo Jyväskylän & etsivän nuoristyön työntekijät	Puhelinsoitto	Asiantuntijatieto
Huhtikuu 2020	Oppaan ulkoasun kehittäminen yhteistyössä haastateltavien kanssa	Kenttätyössä työskentelevät poliisit		
Toukokuu 2020	Oppaan luetuttaminen haastateltavilla	Kenttätyössä työskentelevät poliisit		
Toukokuu 2020	Opinnäytetyön sekä produktin valmistuminen			

Kuvio 2. Kehittämisprosessin kuvaus aikajärjestyksessä (mukaihen Salonen 2013).

Tein opinnäytetyöhöni liittyvät haastattelut työharjoitteluni loppuvaiheessa ja minulla oli itselläni jo käsitys poliisin työstä. Tämä helpotti haastattelun suunnittelussa sekä kysymysten asettelussa. Pieni kokemus poliisin työstä helpotti myös pohtimaan sitä, keitä kaikkia haastatteluun kannattaisi pyytää. Haastateltavaksi valikoitui samasta ryhmästä neljä eri henkilöä erinäisillä taustoilla. Tämä helpotti käytännön järjestelyjä, ja pystyin opastamaan heitä haastatteluissa. Haastateltavat eivät tienneet toisistaan. Haastattelut järjestin sähköpostitse siitä syystä, että neljän vuorotyöläisen sekä minun aikataulujen sovittamiseen yhteen tuntui olevan vaikeaa. Tällä tavoin toteutettuna sain sopimaan haastattelun tekemisen paremmin kaikkien aikatauluihin.

Oppaan kirjallista toteutusta alustavasti pohtiessani halusin, että opas on lyhyt ja ytimekäs. Oppaassa on hyvä ilmetä tarpeelliset tiedot, esimerkiksi palveluntarjoajan nimi, osoite,

yhteystiedot ja pieni info siitä, millaista tukea kyseinen palvelu nuorelle antaa ja miten. Oppaassa tulee myös lyhyesti lukemaan siitä, miten toimia tilanteen ollessa akuutti, vaikka jokainen poliisimies kyllä varmastikin jo valmiiksi tietää miten toimia akuutilla poliisitehtävällä.

Oppaan kehittämisvaiheessa kysyin haastateltavilta, mitä he haluaisivat oppaassa olevan. Haastateltavat kertoivat, että oppaan tulisi olla ulkoasultaan selkeä, koska opasta voi joutua lukemaan vaihtuvissa olosuhteissa sekä tilanteissa. Pohdin oppaan kehittämisessä yhtenä mahdollisuutena oppaan laminointia, jonka yhteydessä opas olisi laitettu Jyväskylän poliisiaseman valvonta- ja hälytyssektorin poliisiautojen varustukseen. Edellä mainitulla tavalla toimittuna ongelmaksi olisi muodostunut se, että opas olisi saattanut hukkua autoihin. Poliisiautoissa on tunnetusti kaikenlaista tavaraa kyydissä hyvinkin reilusti. Opasta tarvittaessa sitä ei olisi välttämättä löydetty ja sen olemassaolo olisi unohdettu. Tällöin oppaan tarkoitus ei olisi onnistunut. Valmiista oppaasta haastateltavat sanoivat, että sen ulkoasu on hyvä ja selkeä. Haastateltavat kiittelivät oppaan sisältöä ja kertoivat, että vaikka palveluntarjoajissa on äkkiseltään paljon samaa, on hyvä, että muistaa edes osan noista. Kuten yksi haastateltava totesi: ”yksikin palveluiden ääreen ohjattu nuori on voitto”.

Päätin, että opas toteutetaan useamman sivun tulostuksena ja jokaiselle halukkaalle poliisimiehelle tarjotaan opasta. Tarkoitukseni ei ole, että opasta kannetaan tehtävällä kädessä, vaan jokainen poliisi voi perehtyä oppaaseen sekä tarjottaviin palveluihin rauhassa. Tämän jälkeen poliisilla on huomattavasti parempi käsitys nuorille tarjottavista palveluista Jyväskylässä ja jokainen voi ottaa palvelut puheeksi nuorelle tehtävää hoitaessaan. Lisäksi jokainen voi ottaa oppaan talteen omaan laukkuunsa, jota pitää poliisiautossa mukana. Tällä tavalla toimittuna opas on aina jokaisella mukana ja oppaasta pystyy tarvittaessa lunttamaan faktat tehtävän aikana, jos ei heti muista oppaan asiaa.

Työskentelen tällä hetkellä nuoremman konstaapelin määräaikaisessa virkasuhteessa Jyväskylässä valvonta- ja hälytyssektorilla. Toin oppaan ilmi yhdessä aloituspalaverissa ryhmälleni. Kerroin edellä mainitut seikat oppaasta ja sen, että tarvittaessa perehdytän, kun opas julkaistaan ja se tulee jakoon. Vastaanotto tälle tiedolle oli positiivinen ja ajatus otettiin mielenkiinnolla vastaan. Ryhmänjohtajani linjasivat, että kun opas on valmis julkistettavaksi, minulle tullaan järjestämään tietystä työvuoron aloituspalaverista hetki, milloin kerron oppaasta koko ryhmälleni ja perehdytän koko ryhmälle sen tarkoituksen. Oppaan käyttöönottoon perehdyttäminen vie aikaa arviolta viidestä kymmeneen minuuttiin.

8 POHDINTA

Minulla oli tarkoituksena tehdä mahdollisimman pätevä ja hyvä opas, joka toimii käytännön tasolla poliisin kenttätöissä hyvin päivittäin. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että onnistuin tässä tavoitteessa varsin hyvin, varsinkin kun huomioidaan aikaisempi koulutustaustani. Olen sitä mieltä, että ammatillinen koulutus asettaa akateemista tutkimusta tehdessä omat haasteensa ja tämän vuoksi jouduin perehtymään opinnäytetyön tekemiseen yllättävän paljon.

Opinnäytetyöni käytettävyyteen vaikuttaa muun muassa se, että tutkimus on osittain minun näkemykseni tästä asiasta sekä siihen on haastateltu palveluntarjoajia erilaisilla taustoilla sekä poliiseja erinäisillä otannoilla. Produktin toimivuuteen vaikuttaa hyvin paljon se, että se tehtiin pelkästään sillä ajatuksella, että se tulee vain poliisin virkakäyttöön. Pysin pohtimaan haastattelukysymykset siten, että niistä saisi mahdollisimman kattavat vastaukset työtäni ajatellen. Haastatteluista ei saanut eksaktia tietoa, vaan ne perustuivat haastateltavien omiin kokemuksiin ja pohdintoihin. Haastattelujen avulla pystyin kartoittamaan tämän hetken tietämyksen tason päivittäisen työn tekijältä sekä näyttämään toteen sen, että opinnäytetyöni on todellakin tarpeellinen.

Henkilökohtaisesti opin opinnäytetyön prosessissa paljon. Käsitykseni opinnäytetyön tekemisestä ennen sitä oli lähes olematon ja huomasin prosessin edetessä, että sanonta ”työ teki jäänsä opettaa” pitää paikkaansa. Opin akateemisen tutkimusprosessin tekemisestä ja aikatauluttamisesta paljon. Lisäksi opin paljon NEET-nuoriin liittyvistä asioista sekä hahmottamaan kokonaisuutena Jyväskylän tarjoamat tukipalvelut nuorille aikuisille. Jälkeenpäin ajateltuna onnistuin opinnäytetyöni tekemisessä kohtuullisesti. Jos jotain pitäisi tehdä toisin, niin aikaa työn tekemiseen voisi aina varata enemmän ja siihen kannattaisi perehtyä vieläkin paremmin ennen varsinaisen kirjoitusprosessin aloittamista. Tällä tavoin välttäisi turhan työn tekemisen eikä opinnäytetyötä tarvitsisi korjata niin paljoa pitkin prosessia. Lisäksi jälkeenpäin ajateltuna haastatteluja voisi suorittaa vieläkin enemmän saadakseen vieläkin paremman otannan. Itse rajoitin haastattelut neljään poliisiin siitä syystä, että minun ei tarvitsisi hankkia tutkimuslupaa opinnäytetyötäni varten.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda tietoa Sisä-suomen poliisilaitoksen, Jyväskylän poliisiaseman valvonta- ja hälytyssektorin työntekijöille nuorten

aikuisten tukipalveluista sekä tietoa NEET-nuoren kohtaamisesta. Tutkimusta tehtäessä kiinnitin huomiota tutkimuksen eettisyyteen. Haastatteluihin osallistuville poliisille kerroin suoraan tutkimuksen aiheen ja he halusivat osallistua haastatteluun vapaaehtoisesti. Haastatteluihin osallistuvat tiesivät mihin käyttötarkoitukseen tein haastattelun, lisäksi lupasin haastateltaville poliisille, että heidät pidetään nimettömänä koko opinnäytetyön prosessin ajan. Käsittelin opinnäytetyöhöni kerättyä haastattelumateriaalia luottamuksellisesti ja haastattelujen vastauksiin pääsi käsiksi ainoastaan minä.

LÄHTEET

Asiaa ennalta estävästä toiminnasta toreilla ja turuilla. 2015. WWW-lähde. Saatavissa: https://www.poliisi.fi/sisa-suomi/tiedotteet/1/0/asiaa_ennalta_estavasta_toiminnasta_toreilla_ja_turuilla_30785 [viitattu 11.05.2020]

Gissler, M. Larja, L. Merikukka, M. Paananen, R. Ristikari, T. Törmäkangas, L. 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Tieto & Trendit. Asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. Tilastokeskus. Blogi. Julkaistu: 27.4.2016. Päivitys: ei tiedossa. Saatavissa: <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjaytymista/> [viitattu 4.2.2020]

Haikkola & Hästbacka, Nuorten rikoksiin vastataan varhaisella puuttumisella. Julkaistu 14.6.2019. Saatavissa: <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22019/nuorten-rikoksiinvastataanvarhaisellapuuttumisella.html> [Viitattu 30.4.2020]

Heiskanen, T. 2007. Viimeinen ratkaisu. Kokemuksia ja näkemyksiä itsemurhan syistä, ehkäisystä, avunsaannista ja asenteista. Suomen mielenterveysseura. SMS-tuotanto.

Esitutkintalaki – kommentaari. Rantaeskola ym. 2014. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86666/Oppikirjoja_21_esitutkintalaki_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 1.5.2020]

HE 2010/224

(HE 2014/164)

Hiilamo, H. Määttä, A. Koskenvuo, K. Pyykkönen, J. Räsänen, T. Aaltonen, S. 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen. Selvitysmiehen raportti. Diak-puheenvuoro 11. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Juvenes Print Oy: Tampere. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133266/Puheenvuoro_11_978-952-493-298-1.pdf?sequence=4&isAllowed=y [viitattu 8.3.2020]

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Tammi: Helsinki.

Jousmäki, M. 2020. Puhelinkeskustelu.

Jyväskylä. s.a. Etsivä nuorisotyö Jyväskylä WWW-lähde. Saatavissa:

<https://www.jyvaskyla.fi/nuoriso/neuvonta-ja-tuki/etsiva-nuorisotyo> [viitattu 8.3.2020]

Jyväskylä. s.a. Hannikaisenkadun sosiaaliasema WWW-lähde. Saatavissa:

<https://www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/sosiaalityo-ja-sosiaaliohjaus/yhteystiedot-ja-asiointi> [Viitattu 21.4.2020]

Jyväskylä. s.a. Nuorisovastaanotto WWW-lähde. Saatavissa:

<https://www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/perheet/nuorisovastaanotto> [viitattu 8.3.2020]

Jyväskylä. s.a. Nuorten aikuisten palvelukeskus J-Nappi. WWW-lähde. Saatavissa:

<https://www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/sosiaalityo-ja-sosiaaliohjaus/nuorten-aikuisten-palvelukeskus-j-nappi> [viitattu 5.3.2020]

Jyväskylä. s.a. Ohjaamo Jyväskylä WWW-lähde. Saatavissa:

<https://www.jyvaskyla.fi/nuoriso/ohjaamo-jyvaskyla> [Viitattu 24.3.2020]

Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas: Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopisto Oy – Juvenes Print.

Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. 2010. C katsauksia ja aineistoja 17. Juvenes Print Oy:Tampere Diakonia ammattikorkeakoulu.

Korander, T. 2015. Ideoita innovoinnin ja kehittämisen menetelmistä polamki:n ja poliisitoimen opiskelijoille, opettajille, kehittäjille, esimiehille ja johtajille, Poliisiammattikorkeakoulu.

Käypä hoito. 2020. Itsemurhien ehkäisy ja itsemurhaa yrittäneen hoito. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kaypahoito.fi/hoi50122#s6> [viitattu 25.2.2020]

Nuorisolaki. 2016/1285.

Mielenterveystalo 2020. s.a. Häiriöt ja ongelmat, itsetuhoisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/itsetuhoisuus.aspx [viitattu 25.2.2020]

Miettinen, T., M. 2012. Nuorten itsetuhoisuus ja avun saanti itsetuhoisuuteen. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Hoitotiede. Pro-gradu –tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83475/gradu05840.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 27.2.2020]

Marttunen, M. & Kaltiala-Heino, R. 2011. Teoksessa Lönnqvist, J., Henriksson, M., Marttunen, M., Partonen, T. (toim.) Psykiatria. 9. uudistettu painos. Kustantanut Oy Duodecim. Keuruu 2011.

Mertanen, E. & Sipola, E. 2018. Itsetuhoisen henkilön kohtaaminen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158059/ONT%20Mertanen%20ja%20Sipola%20theseus%20pdf%20valmis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 25.2.2020]

Mielenterveyslaki. 1990/1116.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriö. & Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat (NEET) nuoret, katsaus tilanteeseen ja toimenpiteisiin. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tem.fi/documents/1410845/4449678/Koulutuksen+ja+ty%C3%B6n+ulkopuolella+olevat+%28NEET%29+nuoret%2C+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin/51231944-1fc0-ef0b-fc7a-afc6c975b010/Koulutuksen+ja+ty%C3%B6n+ulkopuolella+olevat+%28NEET%29+nuoret%2C+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin.pdf> [viitattu 4.3.2020]

Paananen, R. Surakka, A. Kainulainen, S. Ristikari, T. & Gissler, M. 2019. Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveyspalveluiden ajoittuminen. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. 2019:56.

Poliisihallituksen ohje. 2020/2013/5231.

Poliisihallituksen ohje. POL-2016-9560.

Poliisilaki. 2011/872.

Rantaeskola ym. 2014. Poliisilaki kommentaari. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333273/ON_Kilpel%C3%A4inen_M%C3%A4ntt%C3%A4ri.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 1.5.2020]

Räisänen, M. 2020. Puhelinkeskustelu.

Ryynänen, P. 2020. Puhelinkeskustelu.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turun ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> [viitattu 11.5.2020]

Sandberg, E. Jokinen, S. Kärkkäinen, J. Lämsä, R. Löfstedt, J. Nordlund-Spiby, vR. Pajunen, M. Raivio, H. Rouvinen, J. & Valkeinen, H. 2018. Toimintakyvyn arviointi 16-29 -vuotiailla NEET-nuorilla. Suositus avuksi Kelan ammatilliseen kuntoutukseen ohjattaessa. Kuntoutusta kehittämässä 2018:3. Kela. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/250244/Kuntoutustakehittamassa3.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 4.3.2020]

Simonen, J. 2019. ”Mä koitan itse selviytyä kaikesta”. Tutkimus työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista. PDF-dokumentti. Julkaistu: 11.6.2019. Päivitys: ei tiedossa. Saatavilla: https://e2.fi/julkaisut/ma_koitaa_itse_selviytya [viitattu 4.3.2020]

Sisäministeriö. 2018. ENSKA. Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023. Saatavissa: <https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/Poliisin+ennalta+est%C3%A4v%C3%A4n+ty%C3%B6n+strategia+2019-2023.pdf/ae0d1f5-8fc9-fac6-1e60-68c0374e296f/Poliisin+ennalta+est%C3%A4v%C3%A4n+ty%C3%B6n+strategia+2019-2023.pdf.pdf> [viitattu 30.4.2020]

Sosiaalihuoltolaki. 2014/1301.

Sovatek-säätiö. s.a. Etsivä nuorisotyö Jyväskylä WWW-lähde. Saatavissa <http://www.sovatek.fi/etsivatyo.html> [viitattu 8.3.2020]

Suoraniemi, K. 2018. NEET-nuoret ja reitti matalan kynnyksen palveluihin. VERVE. Blogi. WWW-lähde. Saatavilla: <https://www.verve.fi/ajankohtaista/blogi/2018/04/neet-nuoret-ja-reitti-matalan-kynnyksen-palveluihin.html> Julkaistu 25.4.2019. Päivitys: ei tiedossa. [viitattu 4.3.2020]

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere university press. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 21.4.2020]

Valtion virkamieslaki. 1994/750.

Wahlbeck, Kristian. 2020. Itsemurhariski liittyy vahvasti sosioekonomiseen asemaan. Käypähoito. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kaypahoito.fi/nix02750> [viitattu 25.2.2020]

LIITTEET

Liite 1 Haastattelukaavake.

SÄHKÖPOSTIHAASTATTELU

03/2020

Valvonta- ja hälytyssektorin työntekijät

Haastateltavan taustatiedot

- Ikä
- Virkaikä

NEET-Nuoret (Not employed, education or training) = työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret.

- Kuinka paljon määrällisesti poliisille tulee tehtäviä, joissa kohdehenkilönä on työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäänyt nuori?
- Millaisia työtehtäviä tulee heihin liittyen?
- Miten työtehtäväsi NEET-nuoren kanssa yleensä päättyy? Toimitetaanko poliisilailla säilöön? Lääkäriin/terveyskeskukseen? Jätetäänkö kotia? Tai jotenkin muuten, miten? Ja millä perusteilla toimenpiteitä tehtävillä tehdään?
- Millä tavoin koet voivasi ohjata NEET-nuorta eteenpäin hälytystehtävällä? Olisiko mielestäsi mahdollista ohjata nuorta palveluiden ääreen, jos palvelut olisi selvästi tiedossa?
- Millaisiin palveluihin voisit ajatella nuorta ohjaavasi?
- Mitä ajattelet, miksi NEET-nuorilta tulee työtehtäviä poliisille?

Nuorten mielenterveysongelmat (18- 29 -vuotiaat)

- Millaisena nuorten mielenterveysongelmat näyttäytyvät poliisin hälytys- ja valvontasektorin työtehtävissä?
- Minkä verran nuorten ahdistuneisuus ja itsemurhayritykset/itsemurhat näkyvät poliisin kenttätyössä Jyväskylässä?
- Ovatko nuorten mielenterveysongelmat ja näihin kohdistuvat työtehtävät muuttuneet työvuosiesi aikana? Millä tavoin?
- Millainen on poliisin näkökulmasta tyypillinen ohjauspolku nuorelle mielenterveysasiakkaalle? Miten työskentelysi etenee paikalle saavuttuasi ja kuinka se päättyy?

OPAS NUORTEN AIKUISTEN PALVELUISTA JYVÄSKYLÄSSÄ

Laatinut nuorempi konstaapeli
Aleksi Kriivarinmäki

**TOTEUTETTU
JYVÄSKYLÄN
POLIISIASEMAN
VALVONTA- JA
HÄLYTYSSEKTORILLE**

HUOM!

**TÄMÄ OPAS ON
TARKOITETTU VAIN
POLIISILLE
VIRKATEHTÄVIEN
HOITAMISEN TUEKSI,
EIKÄ TÄTÄ TULE JAKAA
ASIAKKAALLE!**

Oppaan tarkoitus

Tämä opas on toteutettu osana Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja opasta on tarkoitutus hyödyntää Jyväskylän poliisiaseman valvonta- ja hälytyssektorilla.

Tämän oppaan tavoitteena on tehostaa nuorten aikuisten palveluihin ohjautumista nimenomaan kohdistuen työn ja koulutuksen ulkopuolella oleviin 18 - 29 -vuotiaisiin nuoriin.

Nuorilla pitkä työttömyys ja kouluttautumattomuus ovat osa-aiheuttajana syrjäytymiseen. Koulutuksen ja työllisyyden ulkopuolelle joutuminen saattaa aiheuttaa ulkopuolelle jäämisen tunnetta ja heikentää sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Syrjäytyminen on kuitenkin monesta eri näkökulmasta katsottuna ongelmavyöhyke, jossa ongelmat kasautuvat ja pitkittyvät. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevilla nuorilla voi olla psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia pulmia, joko pitkä- tai lyhytkestoisesti. Näiden nuorten työ ja toimintakyky saattaa olla alentunut tai rajoittunut. He saattavat olla ”hukassa” omassa elämässään, eivätkä välttämättä tiedä minne suuntautuisivat esimerkiksi koulutuksen suhteen.

Nuorten mielenterveysongelmat ovat yleisiä ja lähes 20-25 prosenttia nuorista sairastaa jotakin mielenterveyden häiriötä. Mielenterveyden ongelmat ovat yleisimpiä nuorten aikuisten sairauksia. Nuorten mielenterveysongelmista yleisimpiä ovat mieliala-, ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt. .

Itsetuhoisen käyttäytymisen hoidossa ennaltaehkäisevyys ja varhainen puuttuminen ja itsetuhoisuuden tunnistaminen ovat keskiössä.

Nuorten itsetuhoisuuden syitä tarkastellessa saattavat haasteet liittyä nuoreen itseensä ja hänen kokemuksiinsa. Nuorilla saattaa olla mielenterveydellisiä ongelmia, masennusta tai ahdistuneisuutta. Nuorilla saattaa olla myös negatiivinen minäkuva ja nuori kokee itsensä merkityksettömäksi tai riittämättömäksi suhteessa toisiin ihmisiin. Itsensä vahingoittaminen voi olla myös keino paeta jotain tai selviytyä.

AKUUTEISSA TAPAUKSISSA

MUISTA ARVIOIDA NUOREN VÄLITÖN HOIDONTARVE JA
TARVITTAESSA KONSULTOIDA ASIASTA ENSIHOITOA SEKÄ
KENTTÄJOHTAJAA.

(c) Eero Pyykkö

Nuorten palvelut Jyväskylässä

ETSIVÄ NUORISTYÖ

Jyväskylän kaupunki /Sovatek säätiö

Etsivää nuoristyötä tarjoaa Jyväskylän kaupunki sekä Sovatek-säätiö. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on ohjata ja tukea alle 29-vuotiaita nuoria työn- palveluiden sekä koulutuksen piiriin.

Sovatek-säätiön etsivä nuoristyöntekijät ovat tavoiteltavissa Puhelimitse sekä Whatsapp-sovelluksella arkisin klo 8-16

Yhteystiedot:

Tiina Pasanen: 050 576 6217

Hanna Rossi: 050 432 7807

Sähköposti: etunimi.sukunimi@sovatek.fi

Jyväskylän kaupungin etsivän nuoristyöntekijät ovat tavoiteltavissa arkisin klo 8-16.

Yhteystiedot:

Puhelin: 050 501 9936

Sähköposti: etsivatyo(at)jyvaskyla.fi

instagram: etsivatyojkl

facebook: etsivä nuorisotyö Jyväskylä

NUORISOVASTAANOTTO

Nuorisovastaanotto palvelee Jyväskyläisiä 13-22 vuotiaita nuoria sekä heidän läheisiään, jos nuorella on ongelmia: päihteistä, mielialasta, ahdistuneisuudesta, pelaamisesta, seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, perheen kriisitilanteistanuorten, vanhempien välisistä, sekä ristiriidoistakaveri- ja seurustelusuhteista.

Yhteystiedot:

Sepänkatu 4 A, 2.kerros

puh 014 266 0150

J-NAPPI JYVÄSKYLÄ

Nuorten aikuisten palvelukeskus eli J-Nappi on osa Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityötä ja kuntouttavia palveluita. Asiakkaita ovat ne 18–29-vuotiaat Jyväskyläläiset nuoret, jotka haluavat ja tarvitsevat kiinnipitävää, välittävää ja pitkäaikaista ohjausta ja tukea, ja joiden asiat ovat supersolmussa. J-napin sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen asiakkaaksi tullaan Hannikaisenkadun sosiaaliaseman kautta.

Yhteystiedot:

Hannikaisenkatu 11-13,
Jyväskylänuorten_palvelukeskus(at)jkl.fi
Palveluajat: J-napin asiakkaille päivystyksellisesti
klo: 9-11 ja 12-15.30.

OHJAAMO JYVÄSKYLÄ

Ohjaamo on alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen palvelupiste, josta saa ohjausta ja neuvontaa työllistymiseen, koulutukseen, hyvinvointiin ja muihin arjen asioihin. Ohjaamon toimintaa on henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, ryhmätoiminta, tuki elämänhallintaan, urasuunnitteluun, sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittäminen sekä kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen. Nuoret ovat mukana Ohjaamon toiminnan kehittämisessä. Ohjaamossa toimitaan monialaisesti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Yhteystiedot:

Ohjausta ja neuvontaa arkisin klo 8-16
p. 050 311 8877 (myös tekstiviestit ja WhatsApp)
sähköposti: ohjaamo[at]jyvaskyla.fi
Gummeruksenkatu 6, 40100 Jyväskylä

NUOTTI-VALMENNUS

NUOTTI-valmennus on tarkoitettu 16-29 -vuotiaille nuorille joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa tai opinnot on vaarassa keskeytyä, ei ole suorittamassa ase- tai siviilipalvelusta eikä vietä suunniteltua välivuotta. Valmennus on tarkoitettu myös heille, joilla toimintakyky on heikentynyt tavalla, joka estää suunnittelemasta tulevaisuutta ja vaikeuttaa kiinnitymistä opiskeluun tai työhön.

NUOTTI-valmennuksessa nuorelle tarjotaan yksilötyöskentelyä oman valmentajan kanssa, jota voi halutessaan tavata kahvilassa, nuoren kotona tai vaikka harrastuksen parissa. Valmennus on nuorelle maksutonta.

Nuori tai hänen kanssaan työskentelevä taho voi ottaa yhteyttä Kelaan, jossa asia ohjataan kuntoutuksen asiantuntijalle.

Yhteystiedot:

Nuori itse ottaa yhteyttä valtakunnalliseen kuntoutuksen palvelunumeroon 020 692 205